

Gamla Uppsala – Slavsta

Fornlämningar längs Östra stadsrandstråket

Arkeologisk förundersökning och utredning
Uppsala och Vaksala socknar
Uppsala kommun
Uppsala län

Hans Göthberg

Gamla Uppsala – Slavsta

Fornlämningar längs Östra stadsrandstråket

**Arkeologisk förundersökning och utredning
Uppsala och Vaksala socknar
Uppsala kommun
Uppsala län**

Hans Göthberg

Omslagsbild: Vandringsledens början i Gamla Uppsala kommer att följa ridån av buskar och träd längs med kanten av åkern. I anslutning till husen i bakgrunden på bilden har såväl lämningar av boplats från bronsålder och äldre järnålder som gravar från yngre järnålder påträffats vid tidigare undersökningar. Foto: Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

Upplandsmuseets rapporter 2016:04
Arkeologi

ISSN 1654-8280

© Upplandsmuseet 2016

Bearbetning av planer och bilder: Hans Göthberg

Allmänt kartmaterial: © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

Upplandsmuseet, Fyristorg 2, 753 10 Uppsala
Telefon 018-16 91 00
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Syfte	8
Metod	8
Prioriteringar och genomförande	8
Topografi, fornlämningar och äldre kartmaterial	9
Resultat	15
Område A – Gamla Uppsala	15
Område B – Brillinge	22
Område C – Vaksala kyrkby	31
Område D – Slavsta	34
Fynd	38
Analyser	39
Diskussion och antikvarisk bedömning	41
Område A – Gamla Uppsala	41
Område B – Brillinge	42
Område C – Vaksala kyrkby	43
Område D – Slavsta	43
Utvärdering	45
Administrativa uppgifter	46
Referenser	47
Lantmäteriakter	47
Litteratur	47
Bilaga 1 – Anläggningar	50
Bilaga 2 – Schaktlista	53
Bilaga 3 – Vedartsanalys	55
Bilaga 4 – Konserveringsrapport	57

Sammanfattning

Upplandsmuseet gjorde i oktober-november 2015 en arkeologisk utredning och förundersökning inom fyra områden för en planerad vandringsled mellan Gamla Uppsala och Slavsta i Uppsalas östra delar i Uppsala kommun i Uppsala län. Syftet var att klarlägga om fornlämningar berördes samt att avgränsa, datera och bedöma påträffade lämningar och fynd.

Inom *område A vid Gamla Uppsala* påträffades lämningar inom tre ytor (lokal 1-3). Lokal 1 anslöt till Uppsala 284:1 och utgörs av främst härdar spridda över en längre sträcka. Den kan karaktäriseras som en verksamhetsyta. En datering ligger i bronsålderns mellersta del. Lokal 2 är mer samlad och kan karaktäriseras som spår av bebyggelse. En datering ligger i romersk järnålder. Lokal 3 kan också tolkas som spår av bebyggelse och ansluter till undersökt bosättning och gravar från bronsålder och äldre järnålder vid Berget.

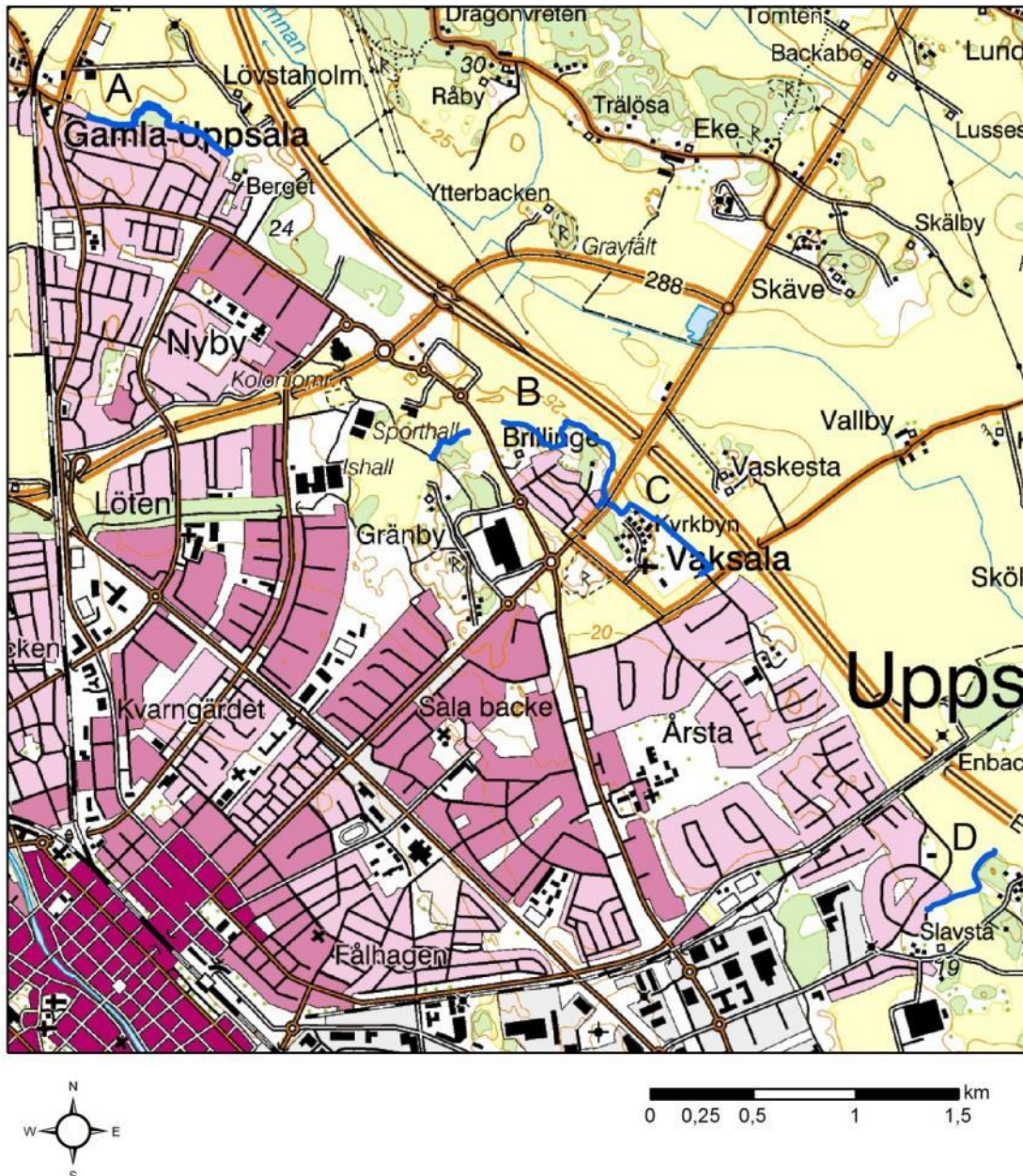
Inom *område B vid Brillinge* påträffades lämningar inom fem ytor (lokal 4-8). Två av dessa (lokal 4 och 8) kan tolkas som verksamhetsytor med härdar och kokgropar från bronsålderns mellersta och yngre delar. Lämningar tolkade innehålla både verksamhetsytor och bebyggelse fanns inom ytterligare två ytor (lokal 5 och 7). Dateringarna låg i bronsålderns mellersta del respektive tidig medeltid. Inom båda lokalerna kan det dock inte uteslutas att det även kan finnas lämningar från andra tidsperioder, bland annat äldre järnålder, utifrån karaktären av stolphålen och topografiskt läge. Den femte ytan, lokal 6 kan tolkas som spår av bebyggelse och en datering ligger i folkvandringstid.

Inom *område C vid Vaksala kyrkby* påträffades lämningar inom en yta (lokal 9). Det är en vägbank, Vaksala 279:1 som inte återfinns på kartor från 1600-tal eller yngre skeden. Det skulle möjligen kunna tala för ett äldre ursprung. Vägen kan ha förbundit Vaksala kyrka och byar söderut med vägen Uppsala-Jälla och vidare mot Rasbo, samt med väg från Brillinge till Gamla Uppsala.

Inom *område D vid Slavsta* påträffades lämningar inom två ytor (lokal 10-11). Den förstnämnda består av lämningar som kan tolkas vara spår av bebyggelse. En datering från en härd ligger i förromersk järnålder. Inom lokal 11 finns under matjordslager lager med fragment av bränd lera, vilket tolkas som spår av odling med oklar datering.

Inledning

Figur 1. Översiktskarta över Uppsalas östra utkant med de fyra förundersöknings- och utredningssträckorna markerade (blå linje). Skala 1:33 000.

Upplandsmuseet utförde under oktober-november 2015 tre arkeologiska förundersökningar och en utredning mellan Gamla Uppsala och Slavsta i Uppsala och Vaksala socknar i Uppsala kommun inför ny vandringsled Östra stadsrandstråket (fig 1). Förundersökningarna och utredningen gjordes på uppdrag av Uppsala kommun, Stadsbyggnadsförvaltningen och efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län (lstn dnr 431-2510-14). Projektledare var Hans Göthberg. Fyra områden berördes; A – Gamla Uppsala, B – Brillinge, C – Vaksala kyrkbyn, D – Slavsta, varav utredning gällde för område C och förundersökning för område A, B och D.

Syfte

Syftet med utredningen var att tydligt klargöra om det fanns okända fornlämningar inom område C. Förundersökningarna skulle svara på frågor om fornlämningarnas avgränsning inom område A, B och D utmed vandringsleden samt preliminär datering. Därtill kom bedömning av anläggningar och eventuella kulturlager vad gäller karaktär, mängd och bevaringsförhållanden, samt bedömning av fynd avseende karaktär, mängd och bevarandegrad. Ytterligare frågor var preliminär tolkning av fornlämningarna samt fornlämningarnas vetenskapliga potential.

Metod

Huvudmomentet inom såväl förundersökning som utredning var maskingrävning av sökschakt inom vandringsledens arbetsområde. Enligt undersökningsplanen skulle schakten inom förundersökningsytorna grävas med dubbel skopbredd och inom utredningsytor med enkel skopbredd. Inom de förundersökta ytorna planerades cirka 15 % av ytorna att schaktas och inom utredningsområde cirka 6%. Inom förundersökningsytorna skulle metallkartering ske under schaktning och främst i anslutning till gravfält.

Anläggningar och lager inom förundersökningsytorna handgrävdes med kontextuell metod och kompletterade med sektioner. Omkring 25 % av framkomna anläggningar och ett mindre antal grävener i lager undersöktes för att bedöma karaktär, antal, bevaringsgrad samt provtagningspotential, därtill även fyndens karaktär, mängd och bevarandegrad.

Plandokumentation av schakt, anläggningar, fynd, prover samt topografiska objekt utfördes med GPRS för vidare behandling inklusive registrering, i Intrasis. Fotografering av detaljerad och översiktlig karaktär genomfördes kontinuerligt.

Prioriteringar och genomförande

Enligt undersökningsplanen skulle ambitionsnivån allmänt vara högre för område A, B och D eftersom de i högre grad ansluter till kända fornlämningar. Eftersom anslutningen av sådana var svagare vid område C hade denna en lägre ambitionsnivå. Även inom dessa områden fanns skillnader i ambitionsnivå. Inom område A urskiljdes tre delområden, där ambitionsnivån skulle vara högre, nämligen i anslutning till fornlämningarna Uppsala 284:2 och 240:1, Uppsala 121:1-4 och 122:1 samt Uppsala 614:1. Motsvarande för område B var Vaksala 271:1 och 333, Vaksala 105:1 och 374 samt Vaksala 112:1. Dessa prioriteringar stod sig med smärre justeringar vid fält- och efterarbetet. Resultaten av fältarbetet inom område A – Gamla Uppsala gjorde att ytan i anslutning till Uppsala 121:1-4 och 122:1 fick lägre prioritet, medan istället en nyupptäckt yta mellan denna och Uppsala 614:1 fick högre prioritet. Inom område D – Slavsta fick ytan i anslutning till gravfältet Uppsala 78:1 högre prioritet än ytan i anslutning till Uppsala 83:1.

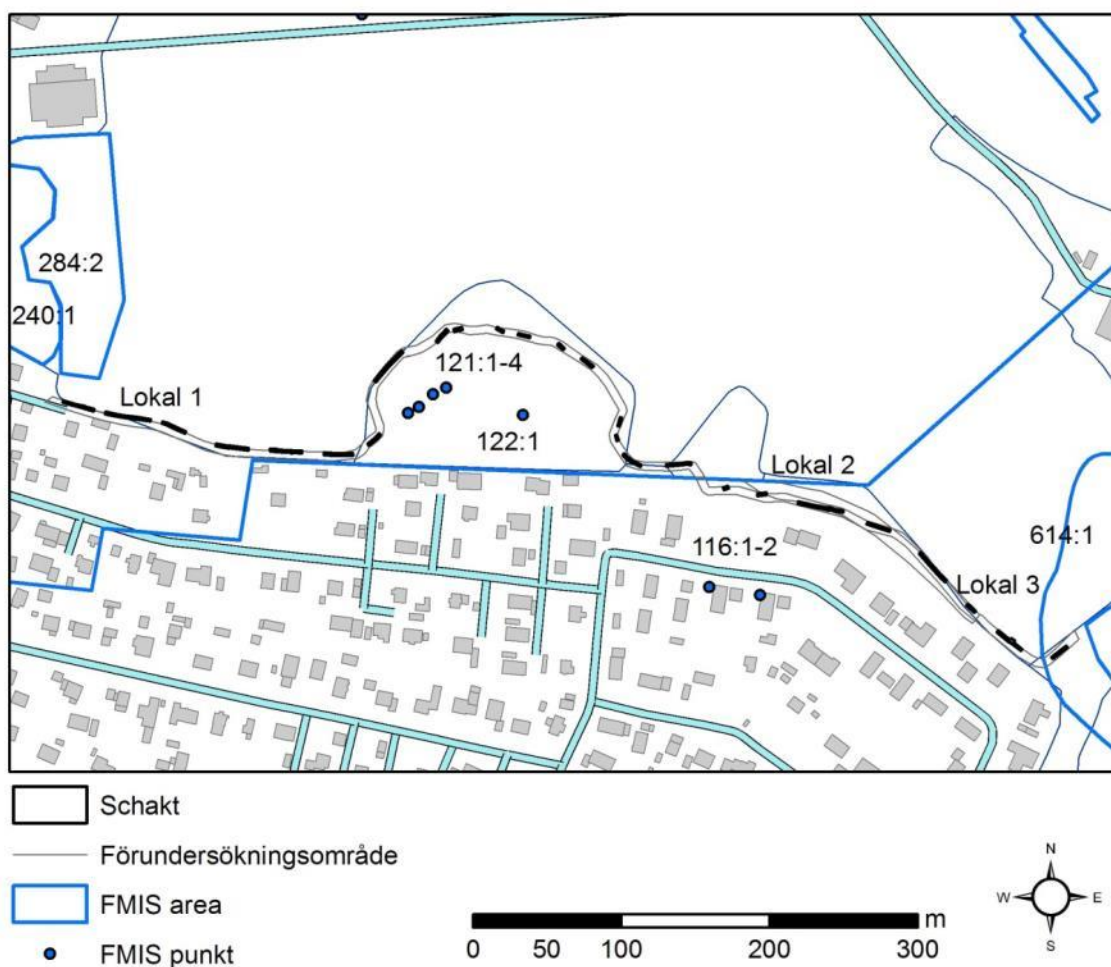
Förutsättningarna för förundersökningen och utredningen kom att ändras något från att undersökningsplanen upprättades under våren 2015 tills att fältarbetet utfördes under hösten samma år. Inom Område A, B och C gjorde Uppsala kommun vissa mindre justeringar av vandringsledens sträckning. Dessa innebar även att arbetsområdets bredd minskade, från uppemot 10 m till 5-7 m i flera fall. Dessutom innebar de ändrade dragningarna förändringar av vilken marktyp som berördes. Mest tydligt gäller detta område A där träd- och slybevuxen mark kom att beröras i större

utsträckning än enligt de första planerna. Inom arbetsområdet röjdes vegetation innan schaktningen startade. Dessutom måste hänsyn tas till grenar och rotsystem för träd som växte utanför arbetsområdet. En konsekvens för sådana sträckor blev schakten fick kortas ned jämfört med vad som ursprungligen var tänkt. En annan konsekvens av de ändrade sträckningarna och arbetsområdets mindre bredd var att schakten i mindre utsträckning kom att grävas med dubbel skopbredd än vad som ursprungligen planerades. Utrymmet var ofta trängre pga. växande träd och sly, men även stängsel och diken. Detta påverkade inte bedömningar av lämningarnas avgränsning, men däremot i viss mån lämningarnas komplexitet och anläggningstäthet.

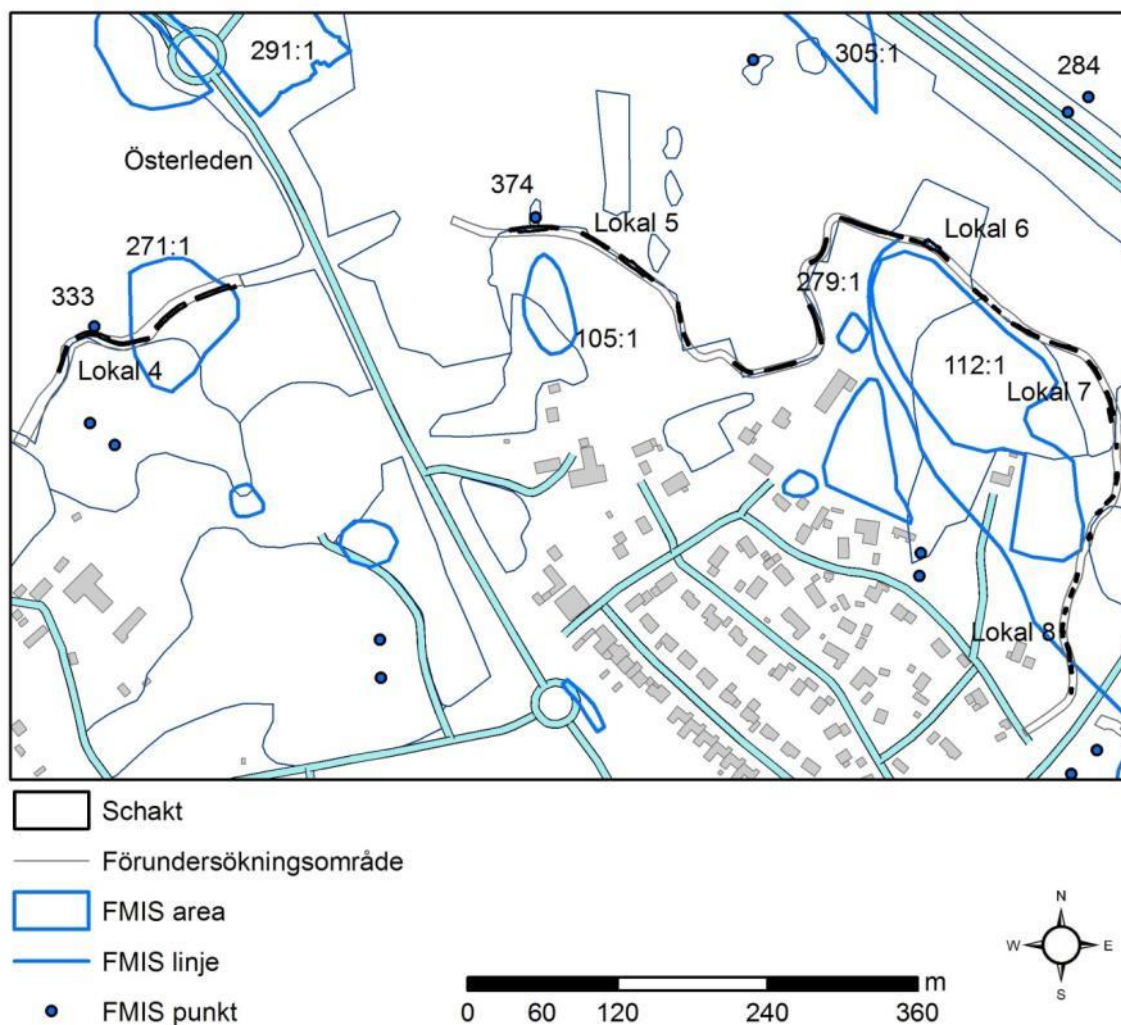
Topografi, fornlämningar och äldre kartmaterial

Vandringsleden från Gamla Uppsala till Slavsta skall dras i den östra utkanten av Uppsala. Av de fyra områdena är *område A – Gamla Uppsala* beläget vid början av leden. På ett detaljerat plan planeras den nya leden längst i väster att gå längs en befintlig grässtig mellan åkermark och bebyggelse. Därefter går den i träd, sly- och buskbevuxen impedimentmark med talrika stenar och block. Avslutningsvis längst i öster går den i gränsen mellan bebyggelse och åkermark. Leden ansluter till två större och två mindre ytor med fornlämningar, vilka består av både bosättning och gravar (fig 2). Längst i väster finns bosättningen Uppsala 284:2 och det anslutande gravfältet 240:1. Undersökningar av den förra har påvisat enstaka lämningar från bronsålder, men främst bebyggelse från romersk järnålder-folkvandringstid. Gravfältet har dateringar från folkvandringstid till sen vikingatid (Beronius m fl 2011). Längst i öster finns bosättningen Uppsala 614:1 där undersökning har visat en tät och flerkärnig bebyggelse från förromersk järnålder till tidig vendeltid. Där finns även gravar från bronsålder till romersk järnålder (Fagerlund 2004; Göthberg 2014 m fl). Ingen av dessa bosättningar är avgränsade i det stråk som berörs av vandringsleden. Båda ligger på en vidsträckt naturlig avsats som till stor del utgörs av åkermark och det kan mycket väl finnas ytterligare bosättningar, eftersom talrika motsvarigheter från främst äldre järnålder har konstaterats på flera platser inom Gamla Uppsala (se Göthberg m fl 2014). Mellan de två bosättningarna ligger stensättningarna Uppsala 121:1-4 och 122:1 på ett impediment. På ett annat impediment har ytterligare minst en stensättning (Uppsala 116:1-2) med osäker datering undersökts. Uppgiften om rensade brända ben i gravarna skulle dock kunna antyda en datering till bronsålder eller äldre järnålder (se Duczko 1993 s 33).

Figur 2. Område A – Gamla Uppsala med sträckning, lokaler och fornlämningar i omgivningen markerade. Skala 1:5 000.

Inom *område B – Brillinge* planeras leden att ha en slingrande dragning, som inledningsvis i väster går i åkermark. Därefter ska den gå invid gränsen mot hagmark och impediment, för att i den östra delen löpa på impedimentmark som delvis är hagmark och delvis är träd-, sly- och buskbevuxen (fig 3). Leden ansluter till tre grupperingar av fornlämningar, varav grav- och boplotsområdet Vaksala 271:1 och graven 333 ligger längst i väster. Den förra består av både gravar på impediment och boplatser i åkermark. Vaksala 333 är en trolig grav, där brända ben påträffats under en sten (Eriksson & Björck 2009). Den andra gruppen består av gravfältet Vaksala 105:1 på en höjdrygg och skålgropslokaler 374 på ett block i kanten av åkermark. Marken nordväst om dessa och mot Österleden är skadad av lertäkter (Ölund 2010 s16). Den tredje gruppen består av gravfältet Vaksala 112:1, vilket består av en hög och 59 stensättningar och ligger på en påtaglig höjd. Undersökning av enstaka gravar har gett en datering till romersk järnålder (Ekholm 1957). I åkermarken i öster har föremål som löpare, överligger till handkvarn, glättsten och en slipad sten påträffats i markyta och ploglager vid en förundersökning i anslutning till Vaksala 284 (Frölund 1997 s 23). Mindre undersökningar av gravar och gravfält i Brillinges omgivningar pekar på att de tillhör både äldre och yngre järnålder (Ekholm 1957; Lucas & Lucas 2013). Norr om Brillinge har även bosättningar Vaksala 305:1 och 291:1 daterats till äldre respektive äldre och yngre järnålder (Fagerlund 2003; Ölund 2010).

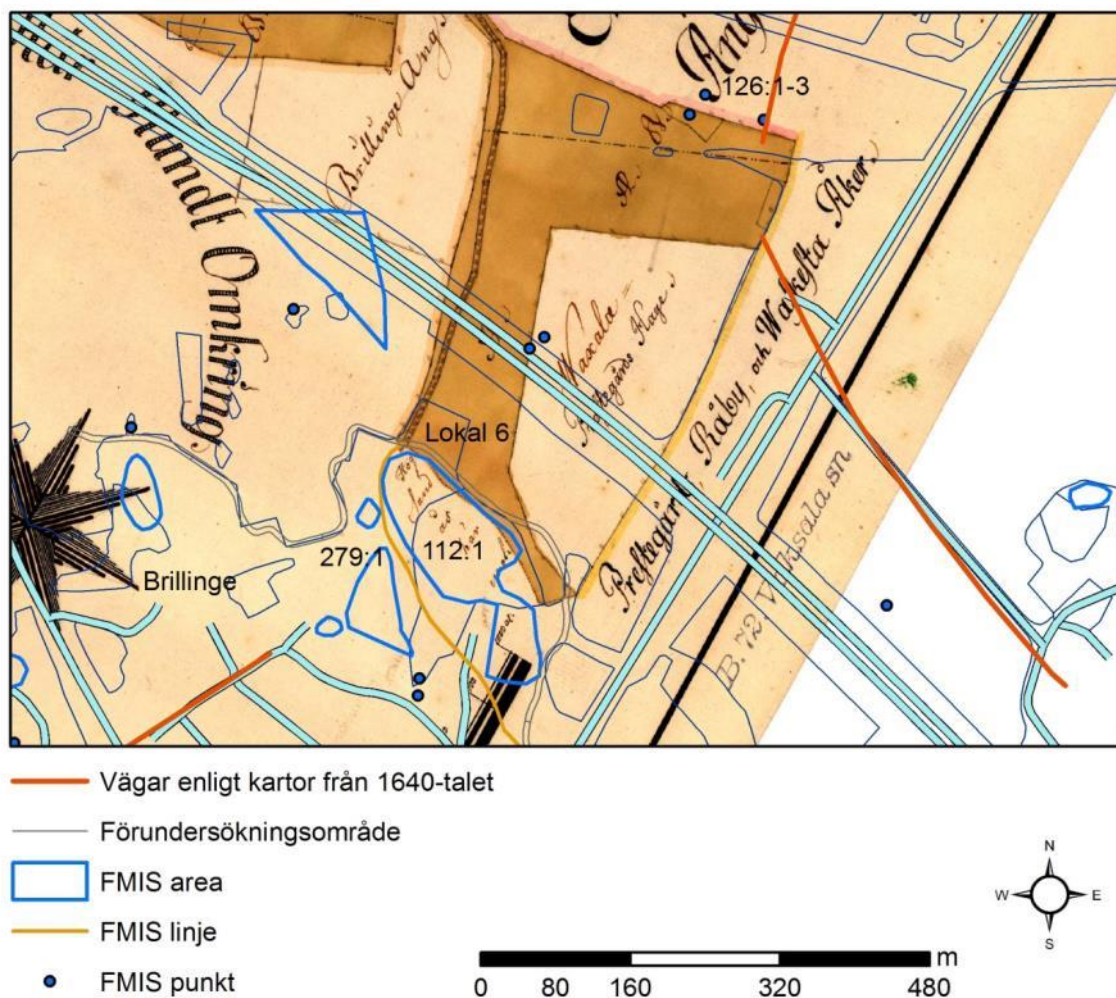

Figur 3. Område B – Brillinge med sträckning, lokaler och fornlämningar i omgivningen markerade. Skala 1:6 000.

Den västra delen av leden ligger enligt en jämförelse med kartor från 1641 och framåt inom åkermark som ingick i Brillinges ägor. Den östra delen av leden, från och med gravfältet 112:1 ligger inom Prästgårdens ägor enligt kartor från 1778 och 1801 och utgjordes då av betesmark på såväl själva höjden som de lågliggande markerna. Höjden kallas Tingsberget och kan identifieras med Vaksala härads medeltida tingsplats (DMS 1984 s 25). Längre åt sydost i vandringsledens sträckning passeras platser för sentida bebyggelse. Enligt kartan från 1801 utgjordes de av en backstuga och en fattigstuga. Häradsekonomiska kartan från 1861 visar ett soldattorp och en backstuga. På dessa platser fanns bebyggelse kvar fram till 1900-talets senare del. En annan kategori lämningar är vägar. Väster och söder om gravfältet ska en väg mot Vaksala kyrka ha gått, Vaksala 279:1, som dock inte visas på äldre kartor. Därtill finns uppgifter om en väg mellan Uppsala och Jälla över Gränby som ska ha passerat väster om gravfältet 112:1. Enbart delar mellan Gränby och Brillinge och vid Eke visas dock på kartor från 1600-talet. Ett skäl att den inte kan beläggas på den mellanliggande sträckan är att dessa kartor inte redovisade betesmark. Däremot visar en karta från 1778 över Prästgårdens ägor i den västra kanten av betesmarken en väg som delvis skulle kunna vara en kvarleva av den äldre vägsträckningen (fig 4). Ytterligare en indikation på sträckningen för vägen mot Jälla är runstenen Vaksala 126:1 (U971) och 126:2-3 med vikingatida träkistgravar (Sundquist

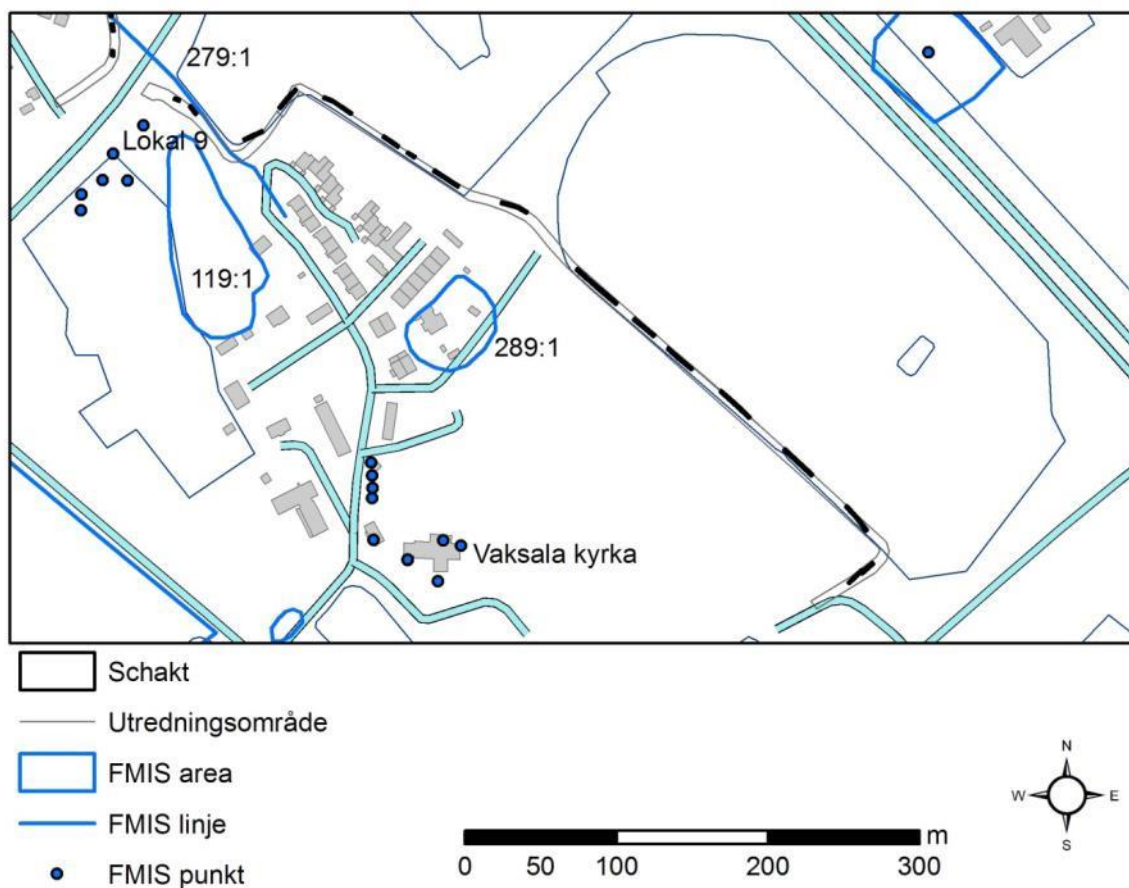

1934). Vid mitten av 1600-talet avlöstes denna äldre väg av den nuvarande vägsträckningen mot Jälla och Rasbo.

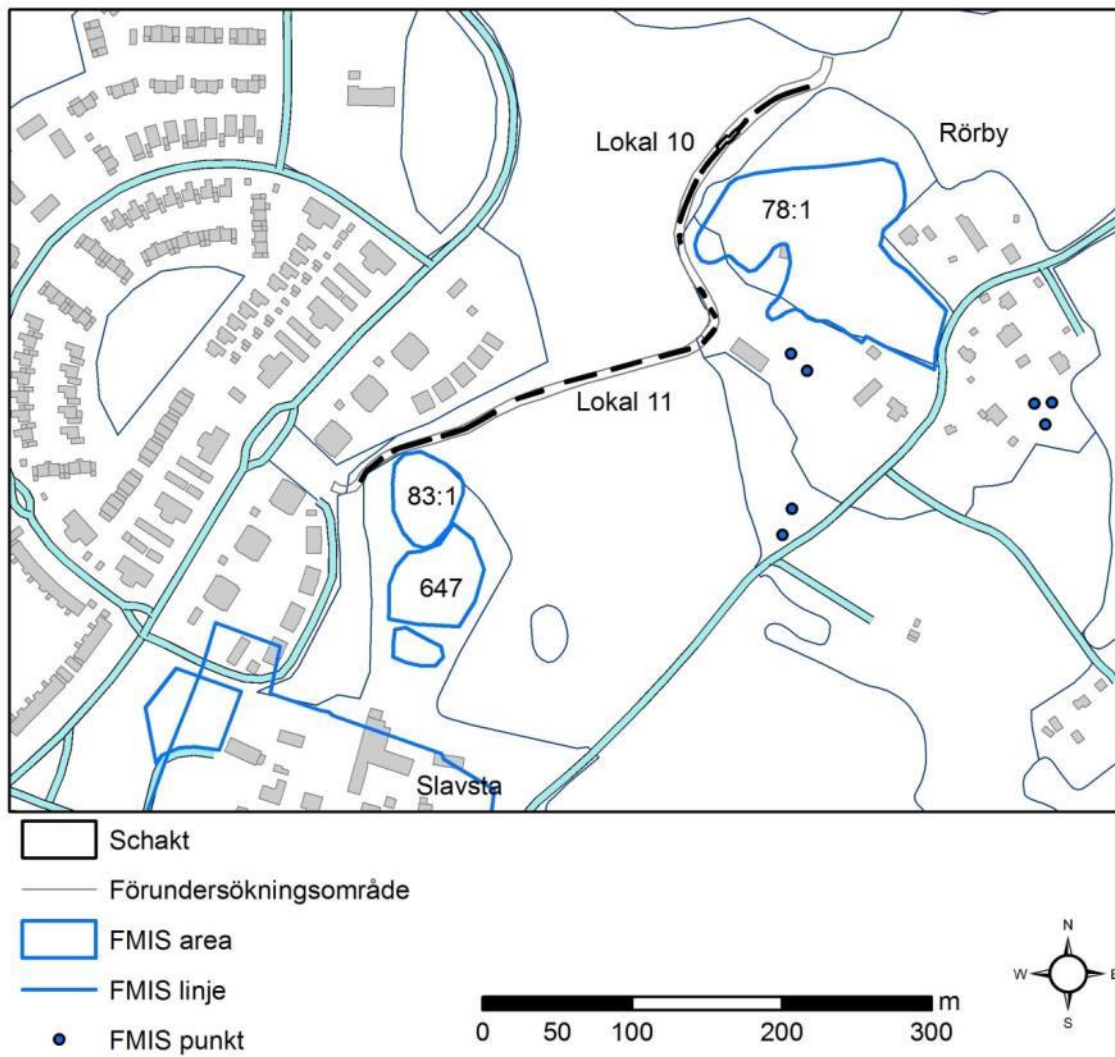
Figur 4. Kartor från 1640-talets ger antydningar om äldre vägsystem vid Brillinge, däribland en väg mellan Uppsala och Jälla (röd linje). Mellan Brillinge och Vaksala 126:1-3 med runsten och vikingatida träkistgravar finns denna väg inte belagd på dessa kartor eftersom den korsade betesmark. Däremot visar en karta från 1778 över Prästgårdens betesmark (LsA B72-20:2) en väg väster om gravfältet Vaksala 112:1 och vidare i västra kanten av betesmarken. Den skulle delvis kunna vara spår av den äldre vägen. Söder om 112:1 gick vägen 279:1 (orange linje) mot Vaksala kyrka. Boplatsen Lokal 6 ligger nära dessa vägar. Skala 1:8 000.

Inom område C – Vaksala kyrkby kommer vandringsleden att i stor utsträckning gå i åkermark, men nära kanten mot impediment, bebyggelse och Vaksala kyrkogård (fig 5). På två platser finns lämningar i anslutning till leden. Längst i väster finns färdvägen Vaksala 279:1 och lite längre österut och söder om vandringsleden ligger boplatsen Vaksala 289:1. Denna väg redovisas inte på några äldre lantmäterikartor. Däremot sammanfaller den med en hägnad som skiljer åkermarken från impedimentmark på kartor över Kyrkbyn från såväl 1641 som 1709.

Figur 5. Område C – Vaksala kyrkby med sträckning, lokaler och fornlämningar i omgivningen markerade. Skala 1:5 000.

Inom *område D – Slavsta* kommer vandringsleden att ha en något slingrande sträckning. Den följer inledningsvis gränsen mellan åker och hagmark, som dock i stor utsträckning varit odlad (fig 6). Förutom ett mindre parti av impedimentmark går leden sedan i hagar, som även tidigare har varit åkrar. Leden kommer att passera nära gravfälten Uppsala 78:1 och 83:1. Det förra består av 50 stensättningar, varav flertalet runda, men även rektangulära, kvadratiska, triangulära samt resta stenar. Denna sammansättning av gravformer tyder på att gravfältet åtminstone delvis har varit i bruk under äldre järnålder. Gravfältet 83:1 består av 25 runda stensättningar och tillhör sannolikt yngre järnålder. Direkt söder om detta finns boplatsen Vaksala 647. Söder om och invid det närbelägna Slavsta har bosättningar från såväl äldre som yngre järnålder undersökts (Fagerlund & Lucas 2009; Hennius 2013). Ytterligare ett exempel på en bosättning från äldre järnålder i grannskapet finns vid Stångby som undersöktes inför utbyggnaden av den nya sträckningen för E4 (Seiler 2003). Dessa bosättningar kan sannolikt jämföras med de grupperingar av spridda bosättningar från främst äldre järnålder som har påvisats vid Säby och Kumla i grannskapet (Hennius 2012; Göthberg m fl 2014). Enligt äldre lantmäterikartor från 1600-talet och framåt har bebyggelsen i Slavsta by legat strax söder om gravfältet 83:1. Därtill skall gårdsbebyggelsen till Rörby enligt en karta från 1641 ha legat i den nordöstra delen av samma impediment som gravfältet 78:1.

Figur 6. Område D – Slavsta med sträckning, lokaler och fornlämningar i omgivningen markerade. Skala 1:5 000.

Resultat

Område A – Gamla Uppsala

Sträckan är omkring 850 m lång och arbetsområdet 5-6 m brett. Den går inledningsvis i åkerkant, men på större delen av sträckan går den i impedimentmark. Först i den östra änden berörs återigen åkermark. Inom detta grävdes 26 schakt med en sammanlagd area om 570 m² (se fig 2). Nästan hela sträckan hade i någon mån förändrats jämfört med när undersökningsplanen upprättades. I de delar som anslöt till åkermark var arbetsområdet något smalare. Detta gäller även de delar som berörde impedimentmark. Där hade dessutom dragningen ändrats genom att den i större utsträckning låg inne i skogspartier och därigenom omgavs av träd, sly och buskar på båda sidor.

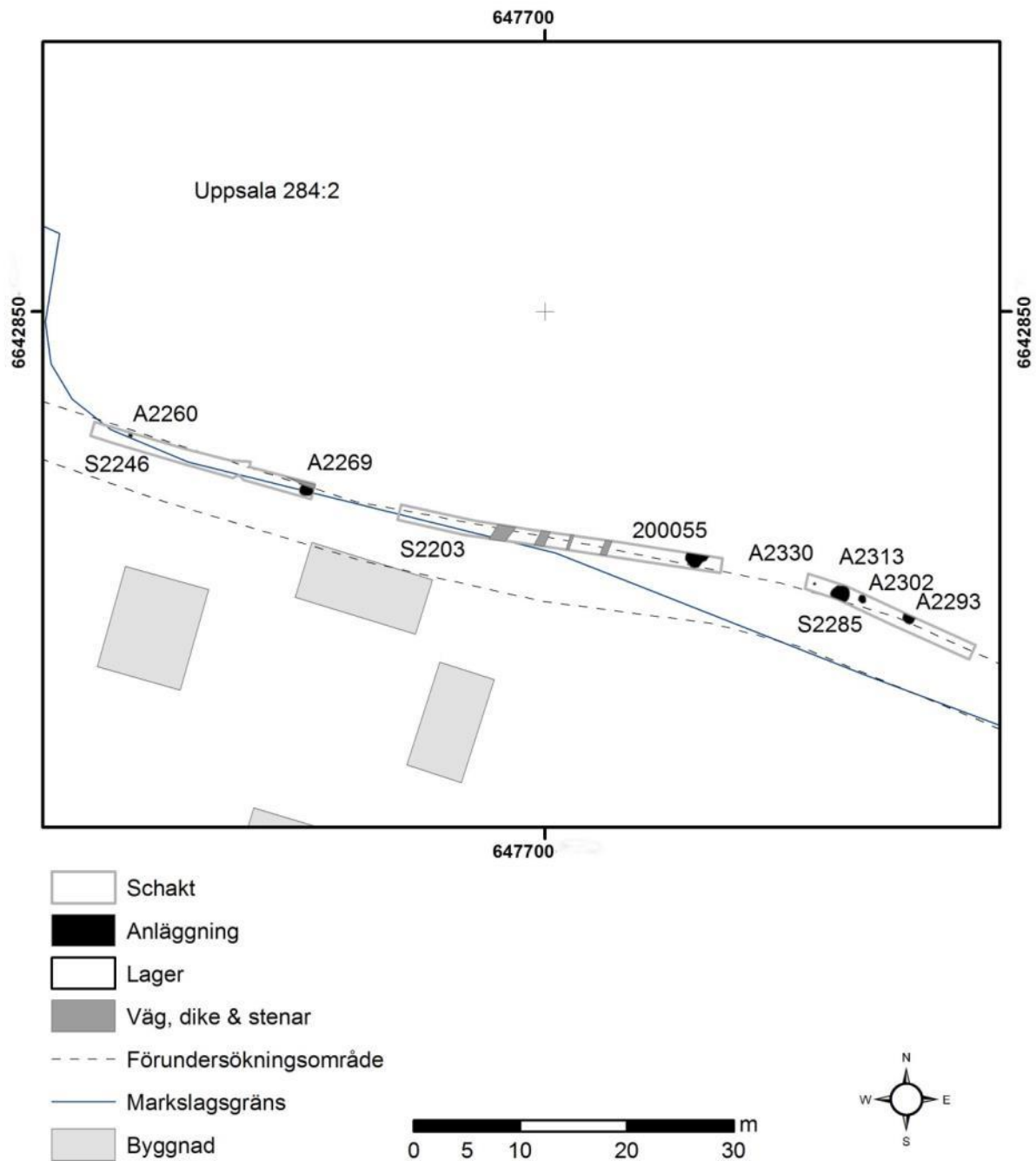
Inom tre områden påträffades fornlämning i form av boplatzlämningar. Längst i väster ligger *lokal 1* i en svag sluttning på 28-30 möh. Inom en 200 m lång sträcka påträffades 7 härdar och 2 stolphål (fig 8, 9). Härdarna var 0,6-1,7 m stora och upp till 0,20 m djupa.

Figur 7. Lokal 1 ligger mellan åkerkant och träd i kanten av bebyggelsen. Den ansluter i bildens bakgrund till boplatzen Uppsala 284:2. Foto mot väster, Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

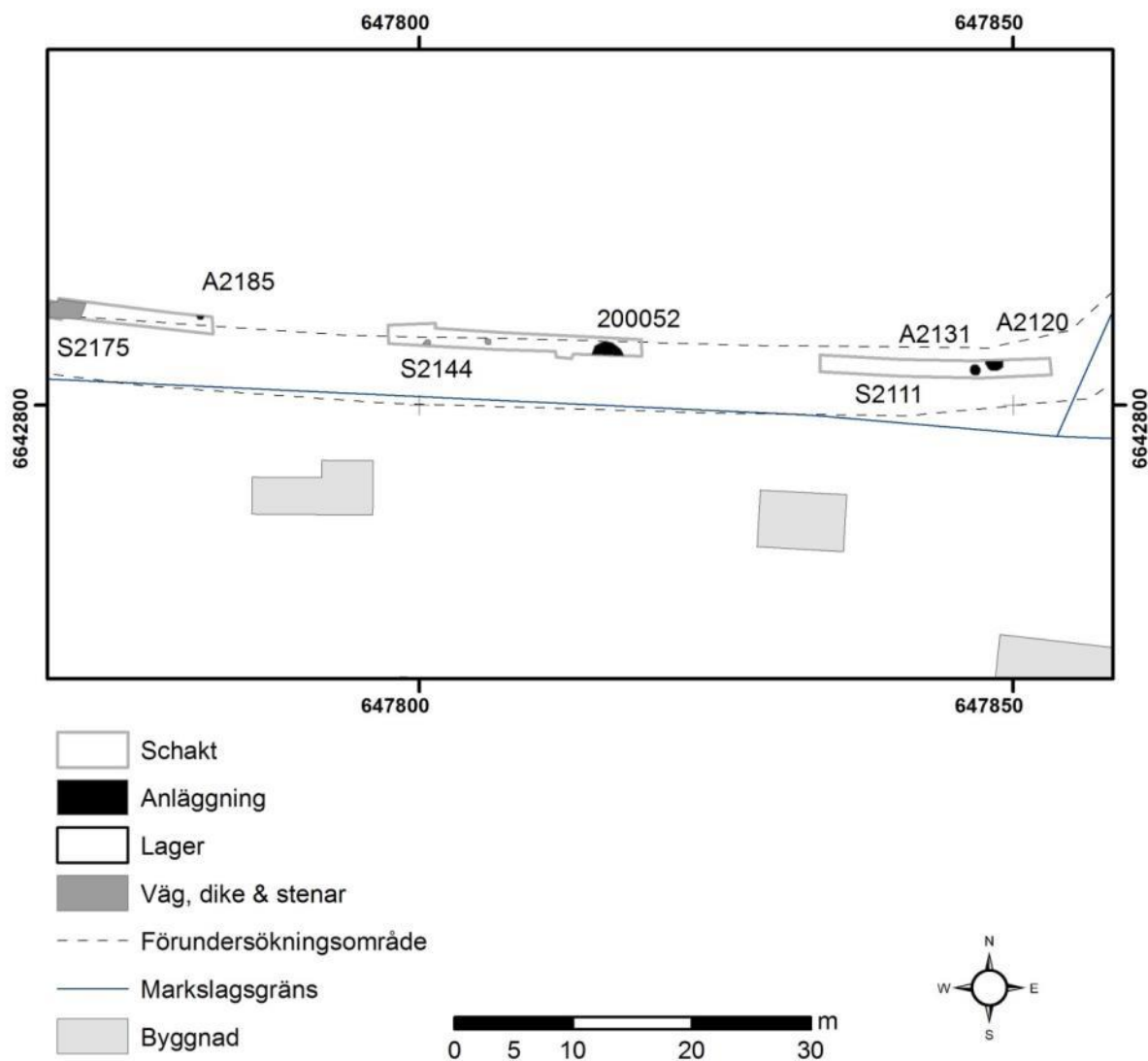

Bevaringsförhållandena varierade, då några härdar var kraftigt störda av plöjning och bestod av närmast "strimlade" kol- och sotskikt. Andra härdar var djupa och hade såväl kraftig packning av skärvig och skörbränd sten som kol- och sotskikt. Stolphålen var 0,25-0,45 m stora och 0,19-0,25 m djupa. Förutom anläggningar av troligen förhistoriskt ursprung fanns även yngre lämningar, där diken var den mest vanliga kategorin. I en störning (A200055) fanns spår av tillmakning, förmodligen av en markfast sten (fig 8). Att det funnits fler större stenar än vad som återstod vid undersökningstillfället antyds av några matjordsfyllda gropar av olika storlek. Underlaget bestod av sand, silt och lera.

Figur 8. Område A – Gamla Uppsala, västra delen av Lokal 1 (se fig 2). Skala 1:600.

Flertalet anläggningar låg i den västra halvan. Rumsligt sett kan de utgöra en fortsättning av de boplatslämningar inom Uppsala 284:2 (fig 2) som påträffades 2011 (se Beronius Jörpeland m fl 2011). En skillnad är dock att betydligt fler härdar och färre och mindre stolphål påträffades i de nu grävda schakten. Det skulle kunna avspegla att lämningarna mer tillhör verksamhetsytor än bebyggelse. I den östra delen av sträckan påträffades tre härdar (fig 9), vilka också bör tillhöra verksamhetsytor.

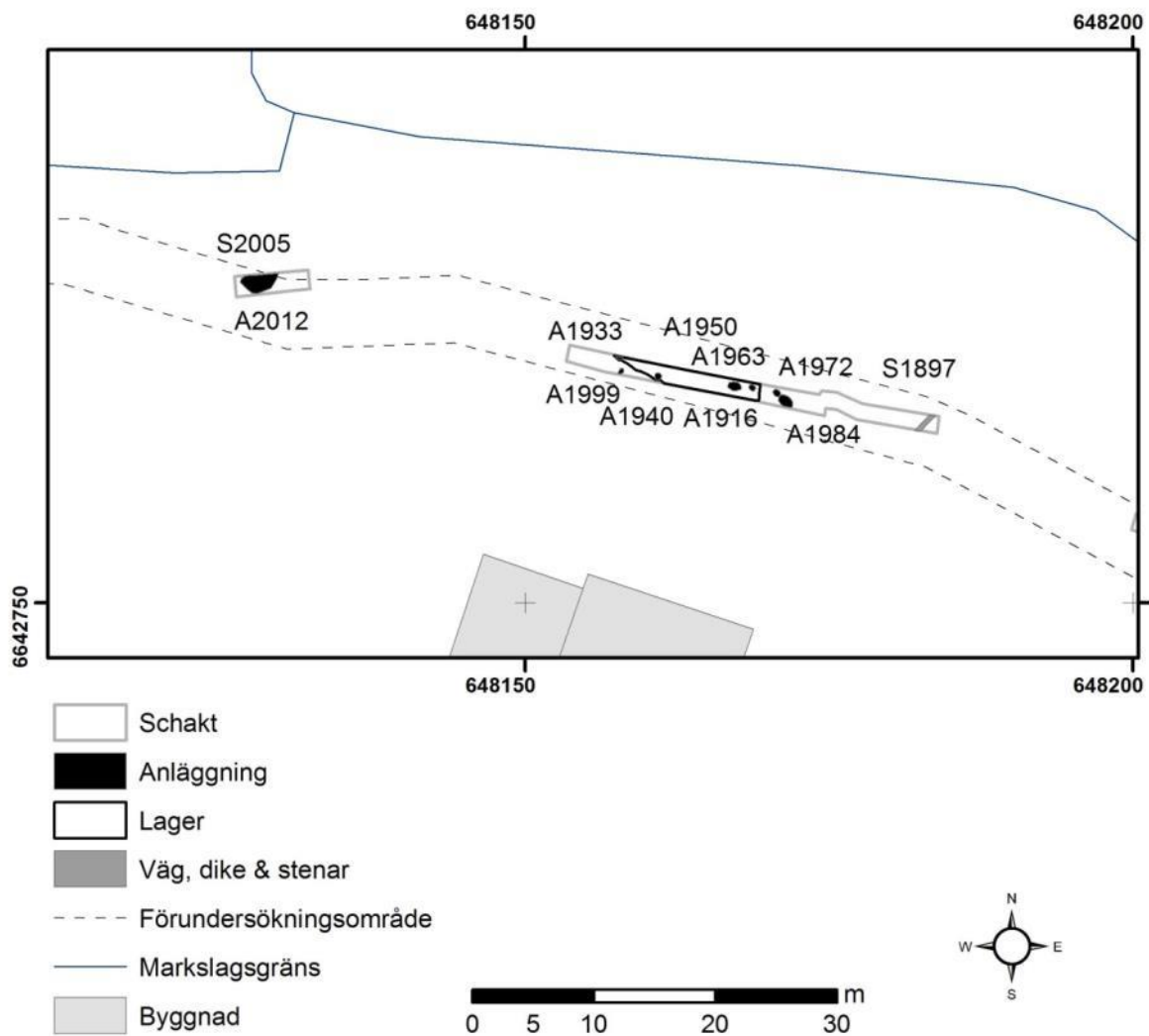
Figur 9. Område A – Gamla Uppsala, östra delen av Lokal 1 (se fig 2). Skala 1:600.

Öster om lokal 1 löper sträckningen i kanten av ett impediment, på vars krön stensättningarna Uppsala 121:1-4 och 122:1 ligger. På impedimentet finns flera upplag av stora stenar, som lär härstamma från röjning i den anslutande åkermarken. Den nordvästra delen av impedimentet har tidigare varit odlad, men i övriga delar av impedimentet fanns riklig förekomst av sten, både ovan mark och i schakten. Underlaget bestod annars av silt. Den enda möjliga äldre lämningen som påträffades är en mindre grop (A2047) strax öster om impedimentet.

Figur 10. Lokal 2 ligger till vänster i bild omgiven av buskar och träd. Den ligger väsentligt högre än den anslutande åkermarken. Foto mot väster, Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

Därefter följer *lokal 2* som idag ligger på impedimentmark (fig 2). Jämförelser med äldre kartor visar dock att större delen ligger inom tidigare odlad mark. Den ligger på en förhöjning på nivåer om 28-30 möh och som tydligt ligger högre än anslutande åkermark (fig 10). Inom en 60 m lång sträcka påträffades två härdar, tre stolphål, tre gropar och ett lager (fig 11). Härdarna var 0,55-0,70 m stora och 0,14 m djupa. Stolphålen var 0,55-0,60 m stora och ett hade stenskoning. Groparna var 1,1-3 m stora och 0,16 m djupa. Lagret (A1916) var upp till 0,10 m tjockt och bestod av mörk silt med inslag av kol och enstaka dåligt bevarade obrända ben. I ett parti var lagret mycket kompakt, möjligen pga sentida körning. Lagret kan tolkas som ett möjligt äldre odlingslager. Flera anläggningar låg inom lagret och de var därmed yngre än detta. Överlagringar förekom också mellan anläggningar, då härden A1972 skar gropen A1984. Avvikande bland anläggningarna var gropen A2012, som var betydligt större. Dessutom låg den i skogsbevuxen impedimentmark, medan övriga anläggningar låg i tidigare odlad mark. Underlaget bestod av silt.

Figur 11. Område A – Gamla Uppsala, Lokal 2 (se fig 2). Förutom härdar, stolphål och gropar fanns även ett lager (A1916). Skala 1:600.

Stolphålens relativt påtagliga storlek innebär att de kan tillhöra en takbärande konstruktion i stolpbyggda hus. Förekomsten av såväl stolphål, härdar och relativt stora gropar kan betyda att det är fråga om spår av flera olika verksamheter som inte behöver vara samtidiga. Därtill kan man notera läget på en förhöjning i landskapet. Viss rumslig anknytning till andra fornlämningar finns i och med att de undersökta stensättningarna Uppsala 116:1-2 låg i grannskapet (fig 2).

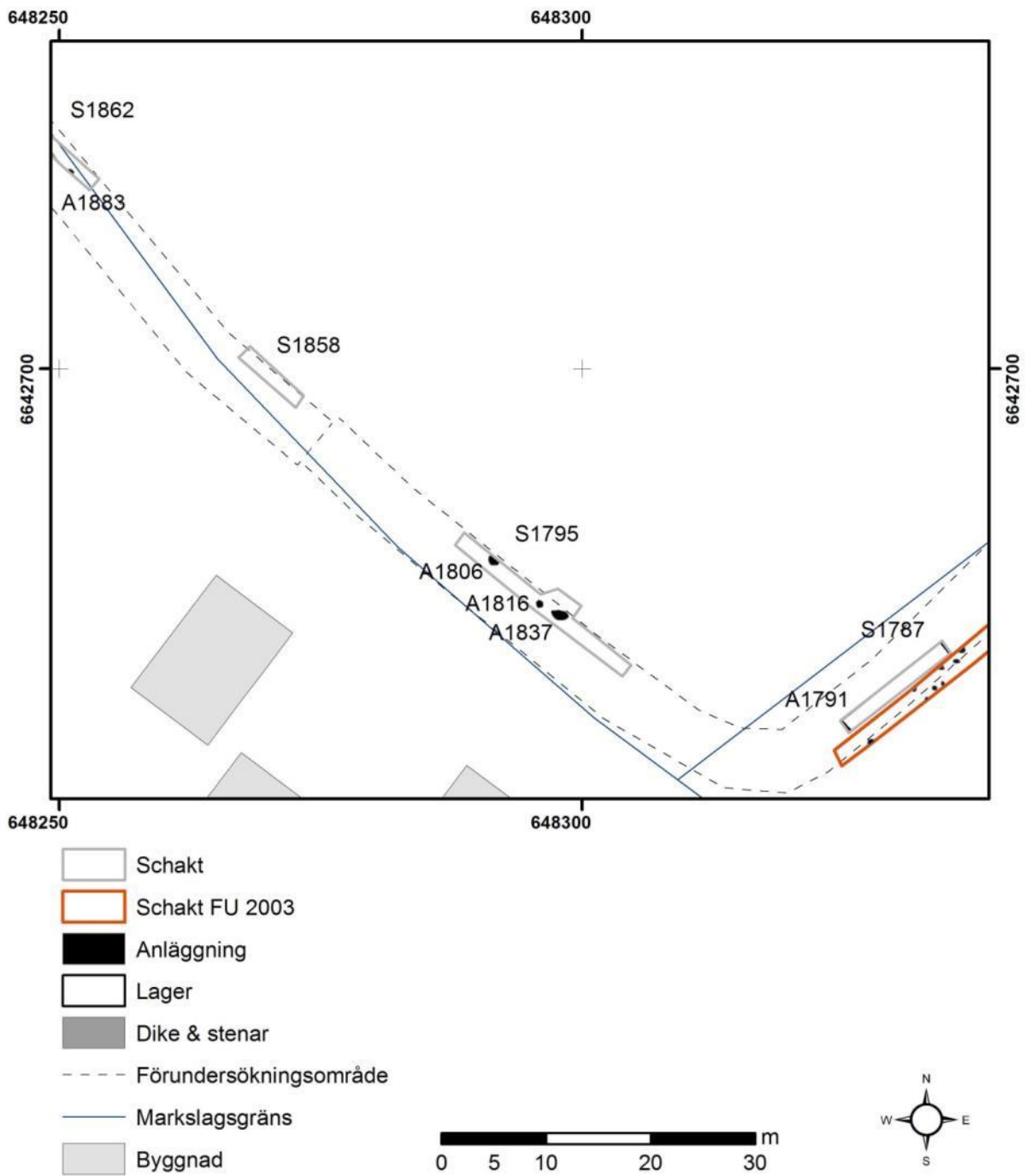

Figur 12. Lokal 3 ligger i kanten av åkermark mot bebyggelse. I bakgrunden till vänster platsen för boplaten vid berget (Uppsala 614:1). Foto mot öster, Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

Lokal 3 slutligen ligger i sträckans östligaste del, i kanten av åker mot bebyggelse (fig 2). Den ligger också på en mycket svag förhöjning i åkermarken och på en nivå om 28 möh (fig 12). Inom en 120 m lång sträcka påträffades två härdar, en grop, ett stolphål och ett lager (fig 13). Härdarna var 0,7-1,1 m stora, gropan 1,7 m stor och stolphålet 0,8 m stort och 0,3 m djupt. Det hade stenskonung och en tydlig stolpfärgning i form av en sothorisont. I fyllningen noterades fragment av smält lera. Lagret (A1791) var 0,1 m tjockt, homogent och bestod av mörk silt med små inslag av kol. Inga spår av bränd lera, ben, sten eller skärvsten noterades. Troligen är det fråga om ett odlingslager. Det naturliga underlaget bestod av silt och lera.

Observationerna från schaktet med lagret längst i öster kan kompletteras av ett schakt som grävdes i nära anslutning vid en förundersökning 2003. Där påträffades tio stolphål som var 0,3-0,9 m stora, men inget lager (Fagerlund 2004 s 11ff). Lagret och dessa stolphål låg i områdets yttersta östra del, medan övriga lämningar utgjorde ytterligare en grupp förutom en härd som låg till synes låg isolerad längst i väster.

Lokalen ansluter till de lämningar som undersökts 2008 inom grav- och boplatsoområdet 614:1 vid Berget. Boplatslämningarna kunde främst dateras till äldre järnålder, med enstaka inslag från yngre bronsålder. I den del som låg närmast den nu aktuella ytan fanns såväl härdar, gropar och stolphål, samt en stensättning. Stensättningen visade sig tillhöra romersk järnålder (se Göthberg m fl 2014).

Figur 13. Område A – Gamla Uppsala, Lokal 3 (se fig 2). I sydöst är ett schakt från 2003 med anläggningar inlagt (Fagerlund 2004 fig 5). Skala 1:600.

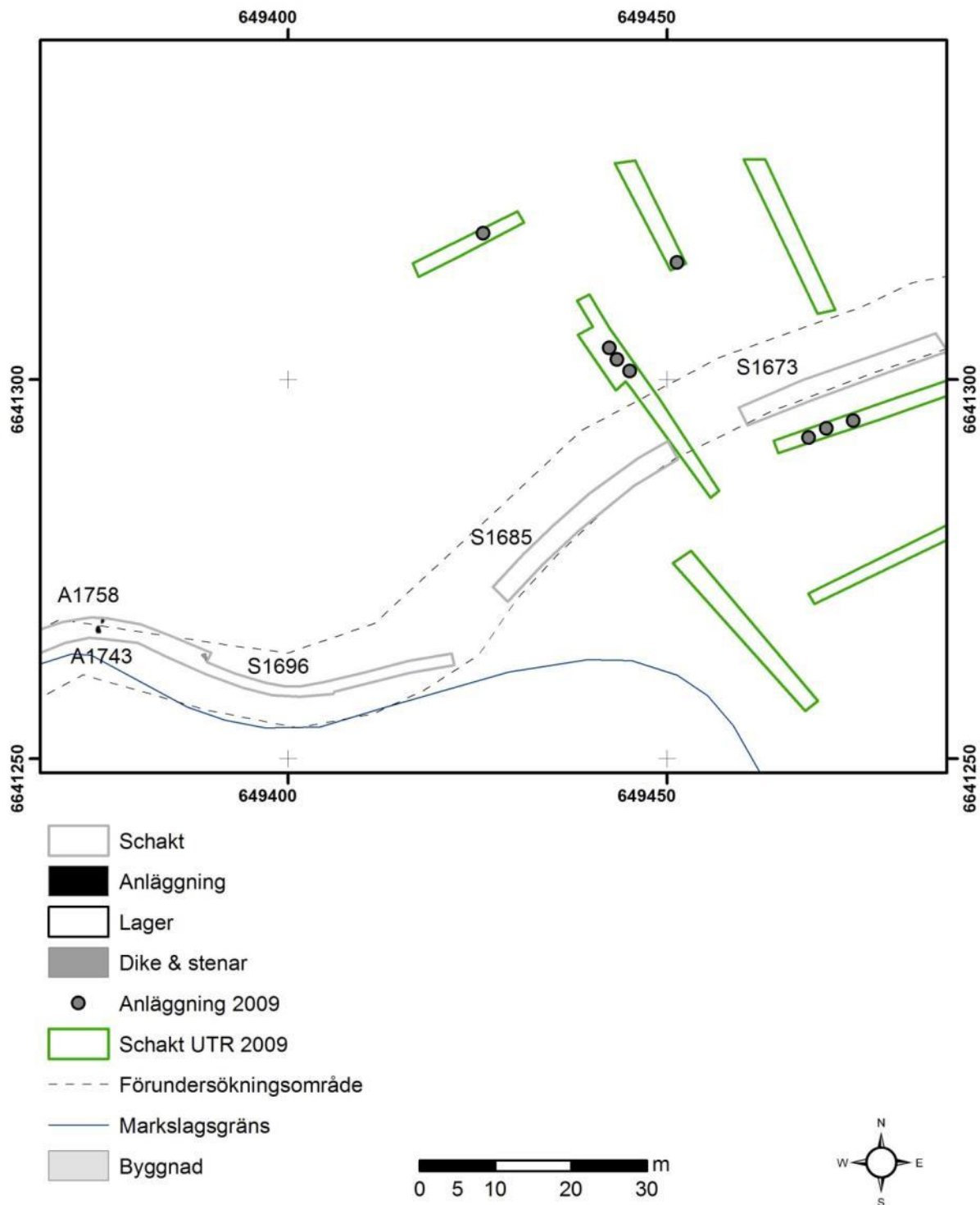
Område B – Brillinge

Sträckan är 1300 m lång och arbetsområdet är 5-10 m brett. I den västra delen löper sträckan i åkermark, delvis vid gränsen mot hagmark. I den östra delen löper sträckan nästan helt och hållet i hagmark och impedimentmark. Inom sträckan grävdes 35 schakt med en sammanlagd area om 1185 m² (fig 3). I den östra delen av sträckan hade dragningen justerats jämfört med när undersökningsplanen sammanställdes. Inom fem områden påträffades fornlämning i form av boplatzlämningar.

Två av dessa ligger väster om bebyggelsen i Brillinge. *Lokal 4* utgjordes av en grupp med två härdar som var 0,8-1,1 m stora och kraftigt påverkade av plöjning i och med att få skärvstenar fanns kvar. Inga brända ben observerades i härdarna, i motsats till uppgiften om detta i den närliggande Vaksala 333. Denna och härdarna ligger i en svag sluttning, medan däremot det närliggande grav- och boplatsoområdet 271:1 ligger på krönet av en svag förhöjning i åkermarken. Dessa lämningar ligger på nivåer omkring 25 möh. Inom 271:1 observerades däremot inga spår av äldre lämningar i schakten, men däremot vissa tecken på stenröjning. Underlaget utgjordes av lera med inslag av stenar av varierande storlek. I åkermarken norr om förundersökningsytan noterades ingen förekomst av skärvsten.

En jämförelse med en tidigare utredning och förundersökning av 271:1 visade att tre stenskodda stolphål med stolpfärgning samt en härd identifierats 10-30 m norr om det nu aktuella området (fig 14). Strax söder om det senare har dessutom några mörkfärgningar påträffats. Flera schakt innehöll dock inga lämningar överhuvudtaget (se Eriksson & Björck 2009). Sett tillsammans med den 2015 utförda förundersökningen verkar därför lämningen ha låg anläggningstäthet, men även tecken på stenröjning. Troligen finns något mer påtagliga lämningarna strax norr om det nu aktuella stråket.

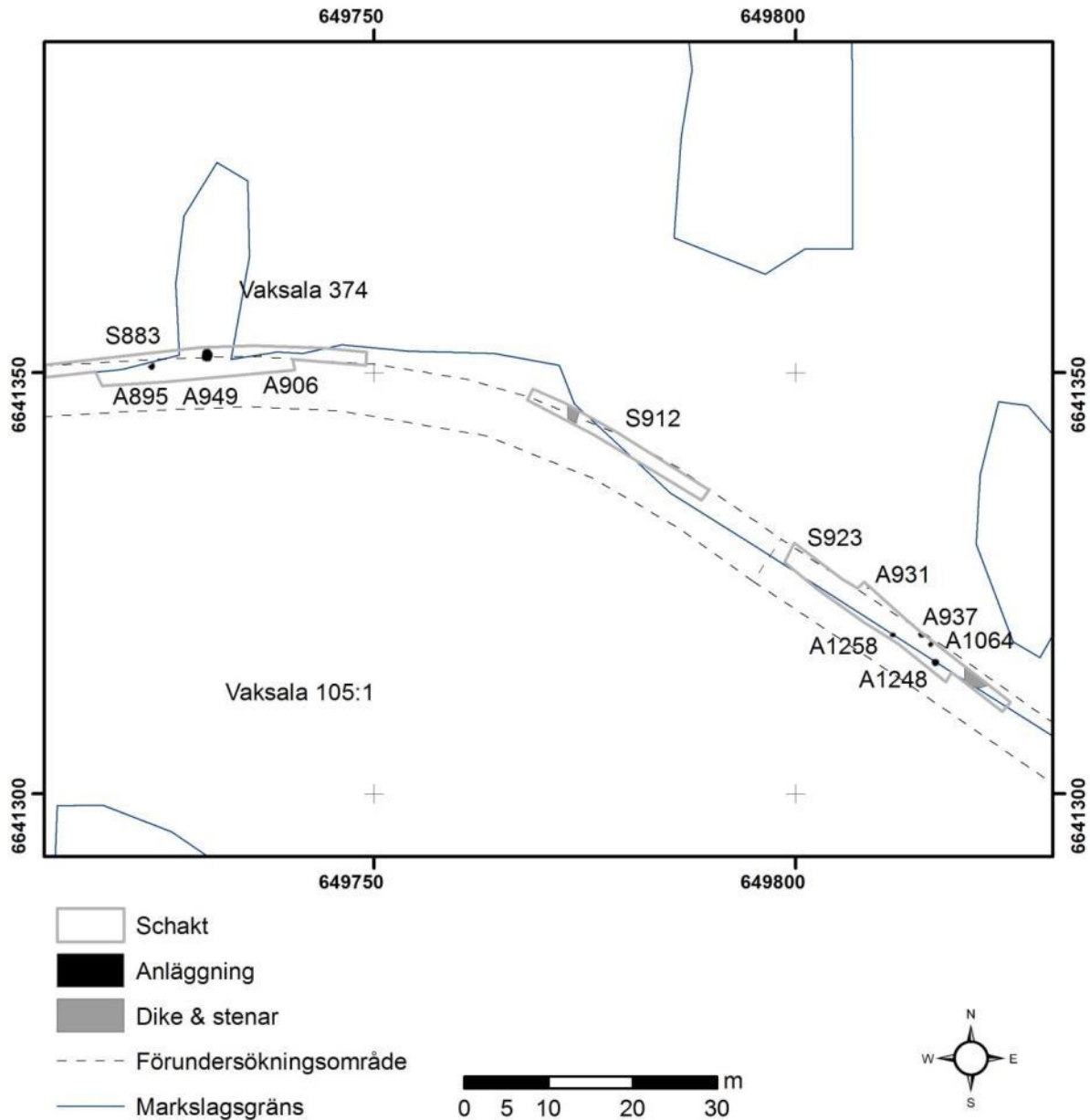

Figur 14. Område B – Brillinge, Lokal 4 (se fig 3). A1758 låg intill Vaksala 333. I öster schakt från 2009 med anläggningar inom Vaksala 271:1 (efter Eriksson & Björck 2009 fig 8). Skala 1:800.

Lokal 5 ligger på ett aningen högre parti på nivåer om 24-26 möh. Den ligger i anslutning till skålgropslokalen Vaksala 374 och gravfältet 105:1 (fig 3). Inom en 110 m lång sträcka påträffades två härdar, två kokgropar, fyra stolphål inom en 110 m lång sträcka (fig 15). Härdarna var 0,3-0,75 m stora, men bara den ena hade en fyllning av skärvsten. Kokgroparna var 0,8 respektive 1,5 m stora och 0,25-0,30 m djupa samt hade en fyllning av skärvig och skörbränd sten med inslag av kol.

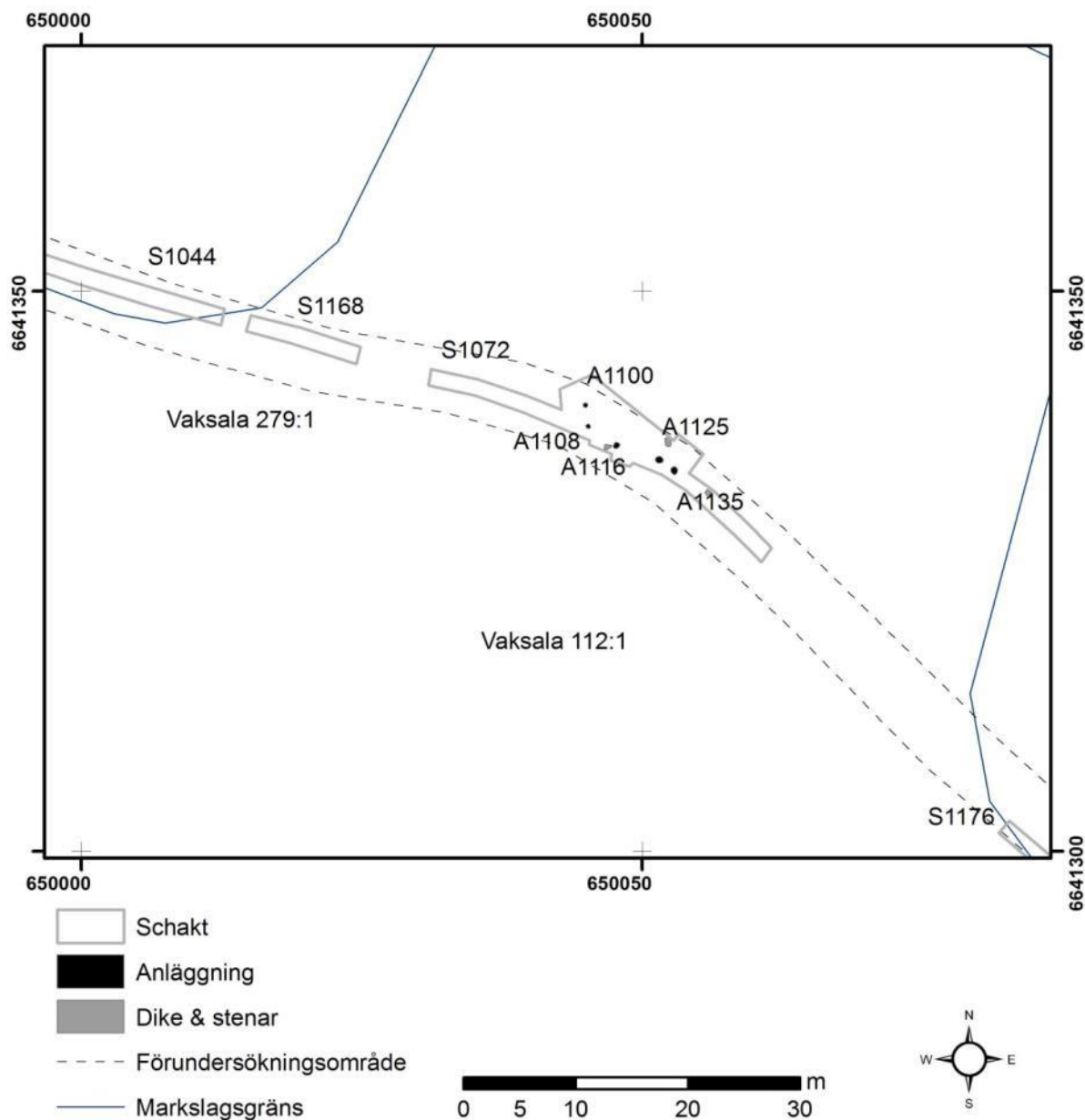
Av stolphålen var flertalet 0,65-0,85 m stora och 0,14 m djupt. Ett av dessa hade stenskoning. Ett av stolphålen var enbart 0,2 m stort. Underlaget utgjordes av lera. Anläggningarna låg i två grupper varav kokgroparna i en västlig och stolphålen i en östlig. Den relativt kraftiga storleken på stolphålen skulle kunna tyda på att de tillhört takbärande stolpar ingått i hus. Kokgroparna bör ha ingått i en verksamhetsyta.

Figur 15. Område B – Brillinge, Lokal 5 (se fig 3). Lämningarna låg i anslutning till Vaksala 105:1 och 374. Skala 1:800.

En helt annan belägenhet har *lokal 6* som har exponering norrut över lägre liggande odlingsmark och ligger nedanför en påtaglig höjd, vid övergången till odlingsmark på nivåer om 24-25 möh. Den ligger i anslutning till den norra änden av gravfältet Vaksala 112:1 (fig 3). Dessutom har fram till 1600-talets mitt en väg mellan Uppsala och Jälla enligt äldre kartmaterial passerat förbi den norra änden av gravfältet. Lämningar påträffades inom en 20 m lång sträcka i form av fem stolphål (fig

16). Dessa var 0,4-0,8 m stora, hade stenskoning och var 0,11-0,30 m djupa (fig 17). Den äldre vägsträckningen borde ha korsat det förundersökta området i schakt 1044, 1072 eller 1168 strax nordväst om stolphålen, men inga spår av väg påträffades. Underlaget bestod av lera med inslag av stenar.

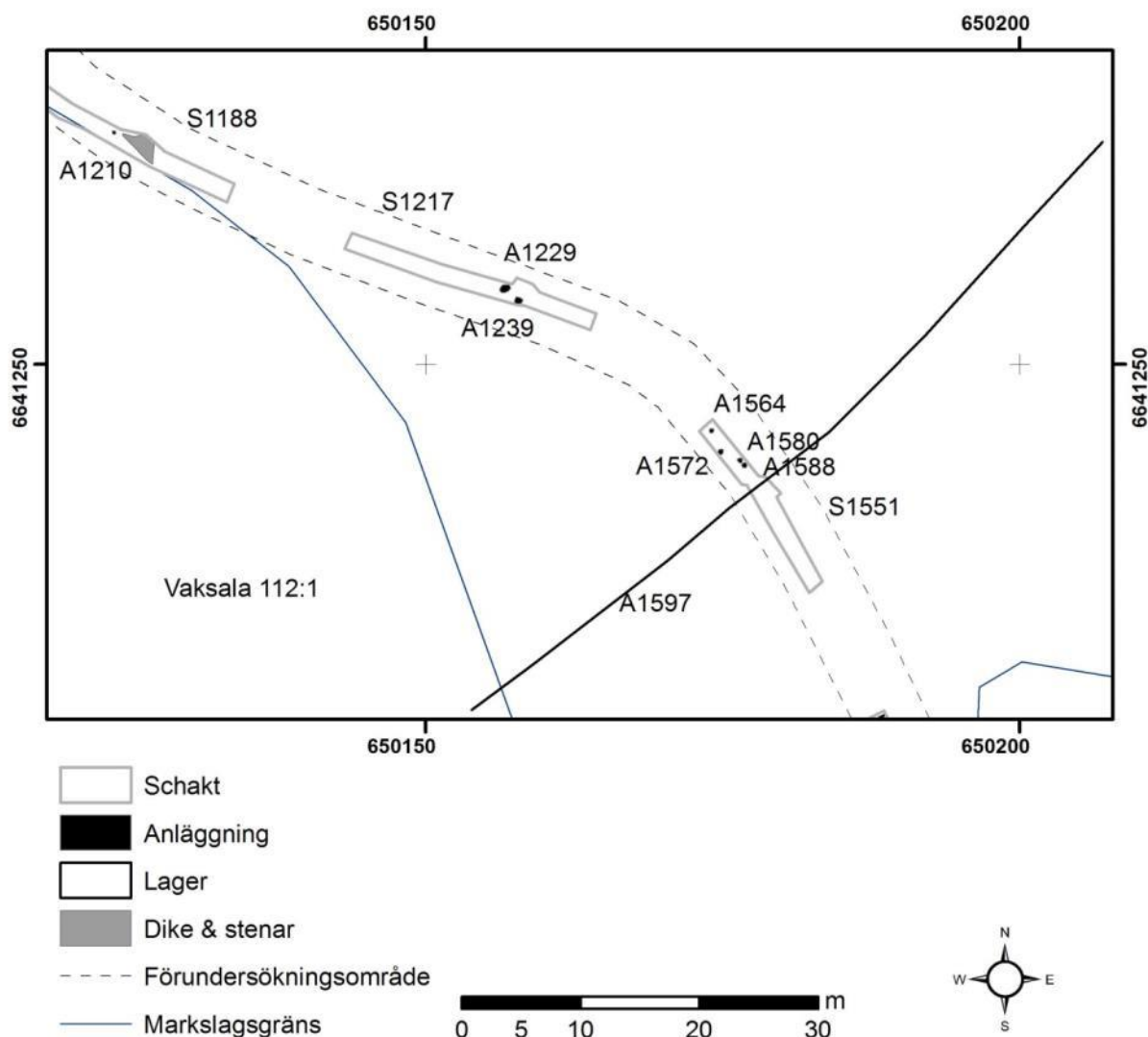
Figur 16. Område B – Brillinge, Lokal 6 (se fig 3). Lämningarna låg i anslutning till Vaksala 112:1 och 279:1. Skala 1:600.

Att stolphålen låg koncentrerade, generellt hade kraftiga dimensionerna och stenskoning tyder på att kan ha ingått i ett stolpbyggt hus. I ett av stolphålen påträffades ett lieblad av järn, troligen en kortlie.

Figur 17. Stolphålet A1125 på lokal 6 med tydlig stenskoning efter snittning. Förekomsten av flera kraftiga stolphål med stenskoning tyder på att det funnits hus på platsen. Foto mot söder, Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

Lokal 7 ligger i slutningen av höjdryggen med gravfältet Vaksala 112:1, men på dess östra sida. Sträckningen löper huvudsakligen i hagmark och nivåerna är 22-26 möh (fig 3). Inom en 160 m lång sträcka påträffades fem härdar, 14 stolphål, tre lager och en stensträng (fig 18, 20-21). Härdarna var 0,4-1,0 m stora och bestod av såväl anläggningar med enbart sot- och kolskikt som packningar av skärvig och skörbränd sten. Stolphålen var totalt 0,15 -0,85 m stora, men flertalet var 0,5-0,85 och 0,20 m djupa (fig 19). Minst fyra hade stenskoning och ytterligare tre hade spår av brända stolpar, däribland de två minsta. Lagren bestod av kulturpåverkad siltig lera med inslag av kol, sten och skärvsten samt fragment av bränd lera och obrända ben. De var upp till 0,35 m tjocka. Matjorden över lagren var lucker och innehöll stenar, tegel och obrända ben. Den gav därför intryck av att ha utsatts för sentida påverkan. Lagren låg i den lägre delen av slutningen och anslöt till ansamlingar av stolphål. Underlaget utgjordes av lera och silt med inslag av stenar, samt sandig grus i de övre delarna.

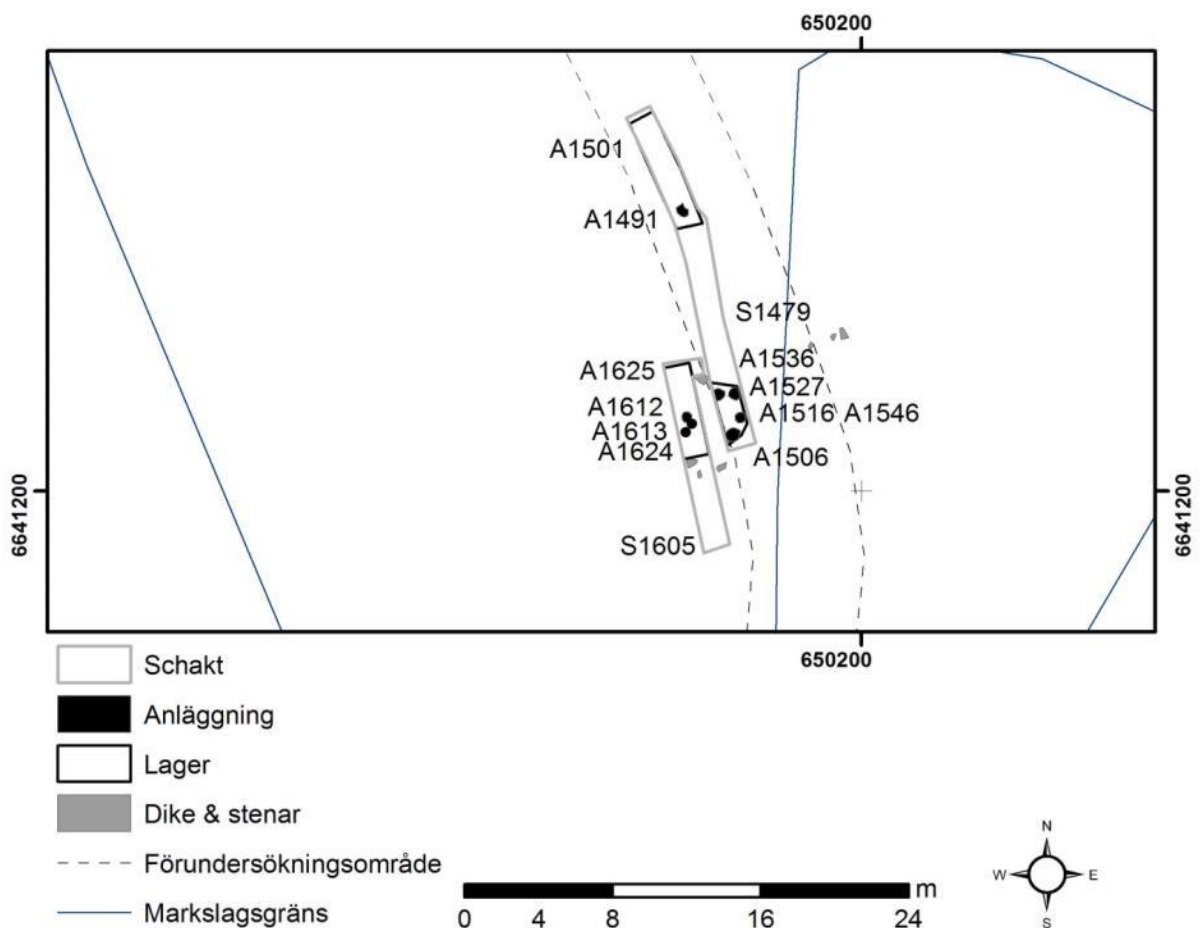
Figur 18. Område B – Brillinge, Lokal 7, västra delen (se fig 3). Lämningarna låg i anslutning till Vaksala 112:1. Skala 1:600.

Stensträngen (A1597) var närmare 70 m lång, 1 m bred och av 0,4-0,6 m stora stenar. Stenarna låg på den naturligt avsatta leran och stack bara upp 0,1-0,2 m över markytan. Stensträngen korsar sträckningen och börjar i söder i backkanten och slutar ett stycke ut i hagmarken. Den har enligt arrendatorn Carl-Birger Sveidqvist i hindrat upplöjning av hagmarken. I anslutning till schakten i hagmarkens nedre del fanns andra uppstickande stenar på några ställen. De kunde dels vara spridda stenar som sticker upp över torven, men också oregelbundna ansamlingar. Eftersom det fanns inslag av tegel i matjorden skulle de kunna vara spår av yngre markarbeten. Samtidigt sammanfaller stenarna ibland med ansamlingar av kraftiga stolphål, vilket skulle kunna innebära att det finns ett samband mellan dem, möjligen i form av grova terrasser. Inom hagmarken finns även spår av sentida verksamheter i form av en körväg som på en plats skurit genom en förhöjning. Boplatsens södra ände är skadad av sentida fyllnadsmassor med tegel, cement/betong, sprängsten och asfalt. De kan knytas till ett numera igenfyllt grustag i slutningen mellan gravfältet 112:1 och boplatsen.

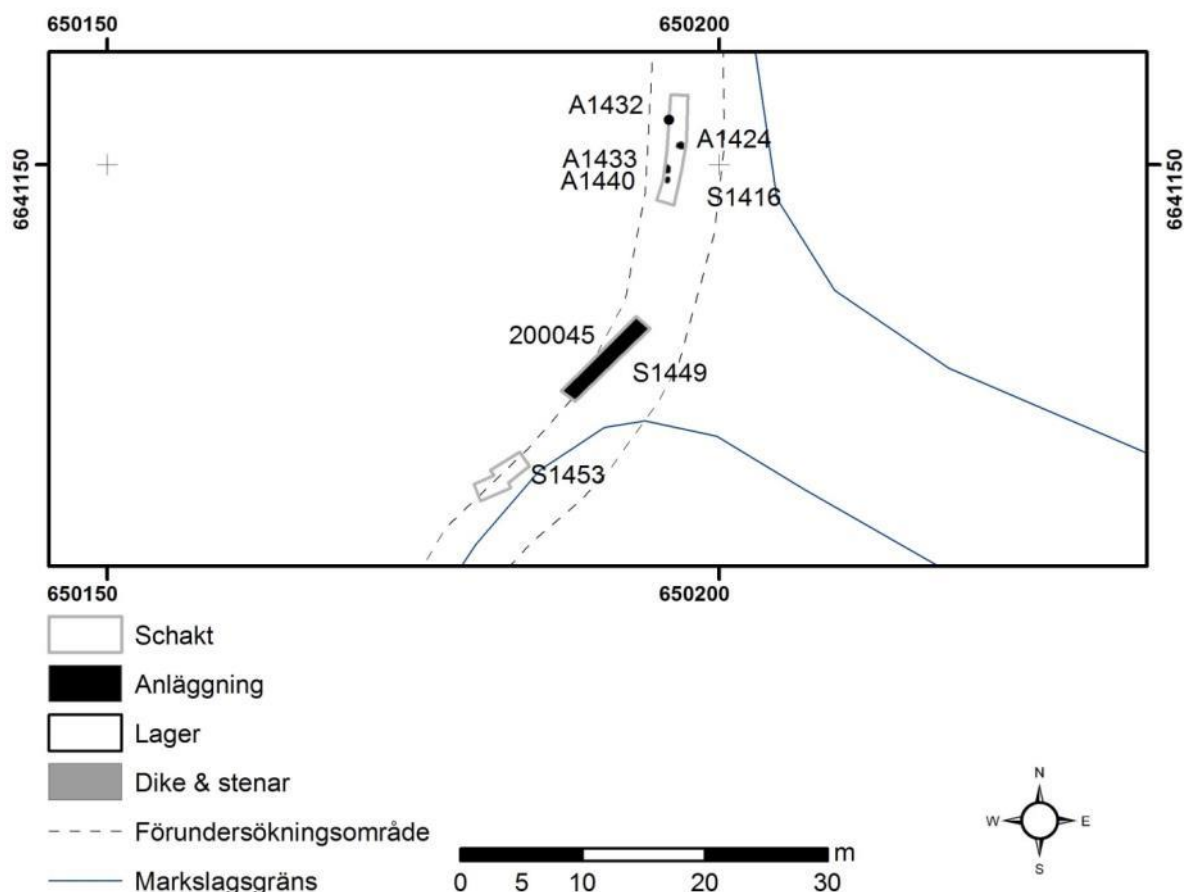

Figur 19. Lokal 7 ligger i betesmark i sluttning. I schakten fanns flera kraftiga stolphål. I bakgrunden tornet på Vaksala kyrka. Foto mot söder, Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

Figur 20. Område B – Brillinge, Lokal 7, mellersta delen (se fig 3). Den största ansamlingen av anläggningar fanns i den lägre delen av sluttning i betesmark. Lämningarna bestod av kraftiga stolphål och kulturpåverkade lager. Skala 1:400.

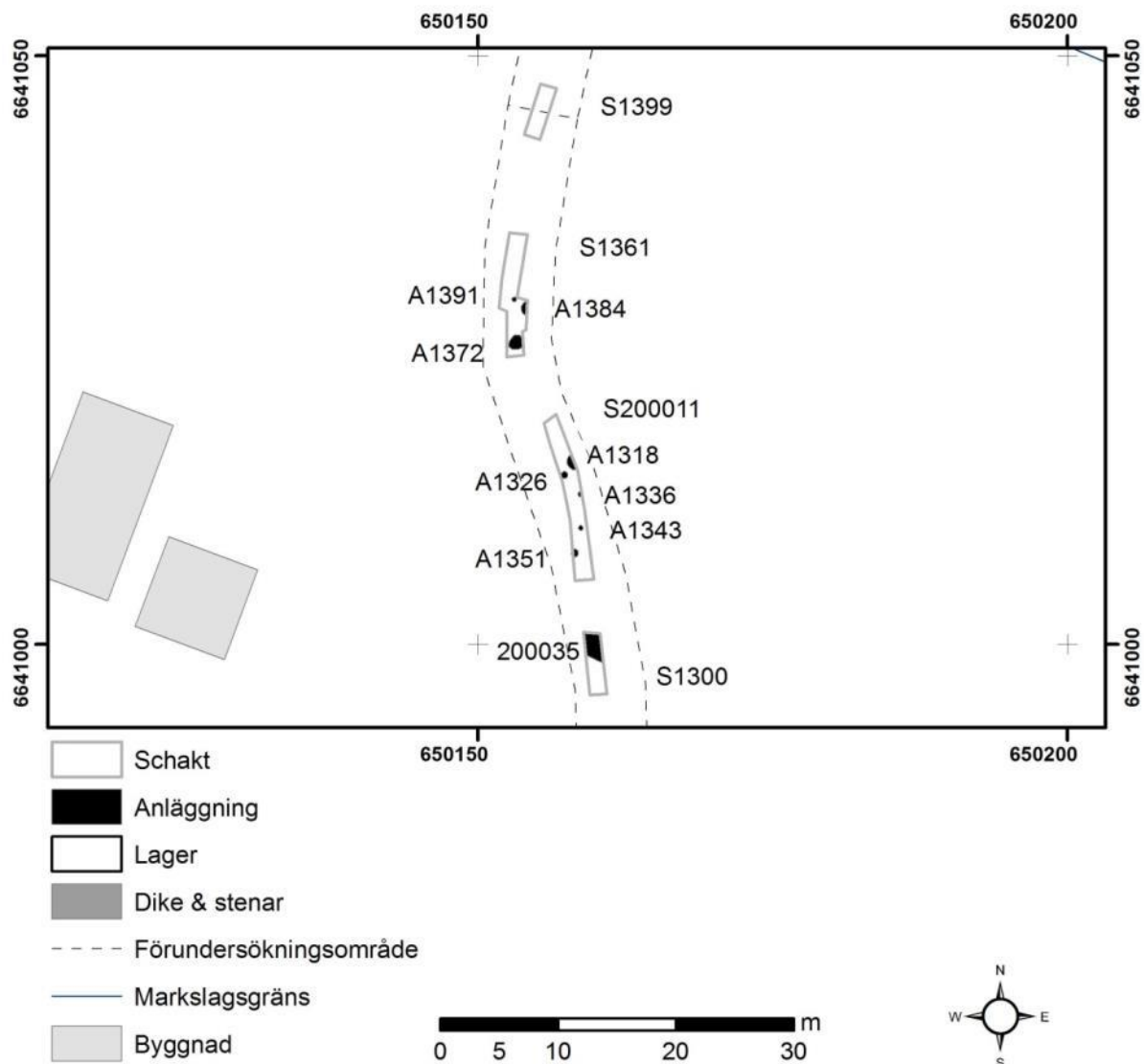

Figur 21. Område B – Brillinge, Lokal 7, södra delen (se fig 3). I den högre belägna delen av sluttningen förekom främst härdar. Boplatsens södra kant är förstörd och schaktet fyllt med sentida fyllmassor (200045). Skala 1:600.

Merparten av lämningarna låg i den lägre delen av sluttningen, men en mindre andel något högre i sydöst. Det verkar finnas en tendens till rumsliga skillnader för de olika kategorierna eftersom härdar påträffades i den högre belägna, sydöstra delen och i den västligaste delen i den lägre delen. De skulle kunna avspegla verksamhetsytor. Flertalet av stolphålen tillsammans med lagren låg i de lägre delarna. Stolphålen låg rumsligt sett i två ansamlingar, förutom enstaka spridda. Eftersom flertalet av stolphålen i dessa ansamlingar hade påtaglig storlek och stenskoning, kan de ha ingått i stolpbyggda hus. Det skulle i så fall kunna utgöra spår av två bebyggelselagen.

Ännu högre upp i sluttningen ligger *lokal 8* på nivåer om 30-31 möh. Den ligger ett stycke söder om Vaksala 112:1 (fig 3). Inom en 30 m lång sträcka påträffades 3 härdar, 1 kokgrop och fyra stolphål (fig 22). Härdarna var 0,4-1,2 m stora med såväl sotskikt som skärvig och skörbränd sten. Kokgropen var 1,3 m stor och 0,3 m djup samt hade en fyllning med stort inslag av skärvig och skörbränd sten samt sotig fyllning, men enbart litet inslag av kol. Stolphålen var 0,4-0,65 m stora och hade enbart små inslag av kol. Underlaget i området utgjordes av silt (fig 23).

Figur 22. Område B – Brillinge, Lokal 8 (se fig 3). Lämningarna ligger i en svag nordslutning och avgränsas av sentida fyllmassor både i söder (200035) och i norr (S1399). Skala 1:600.

Både söder och norr om lämningarna finns fyllnadsmassor som kan knytas till bebyggelse som funnits i området fram till 1900-talets senare hälft. Sträckan ska enligt FMIS korsas av färdvägen Vaksala 279:1, men inga fysiska spår av denna kunde identifieras.

Figur 23. Område B – Brillinge, Lokal 8. Lämningarna med härdar, kokgrop och stolphål hade relativt blek fyllning. I området fanns också störningar efter sentida bebyggelse, däribland i bildens nederkant. Foto mot söder, Dan Fagerlund, Upplandsmuseet.

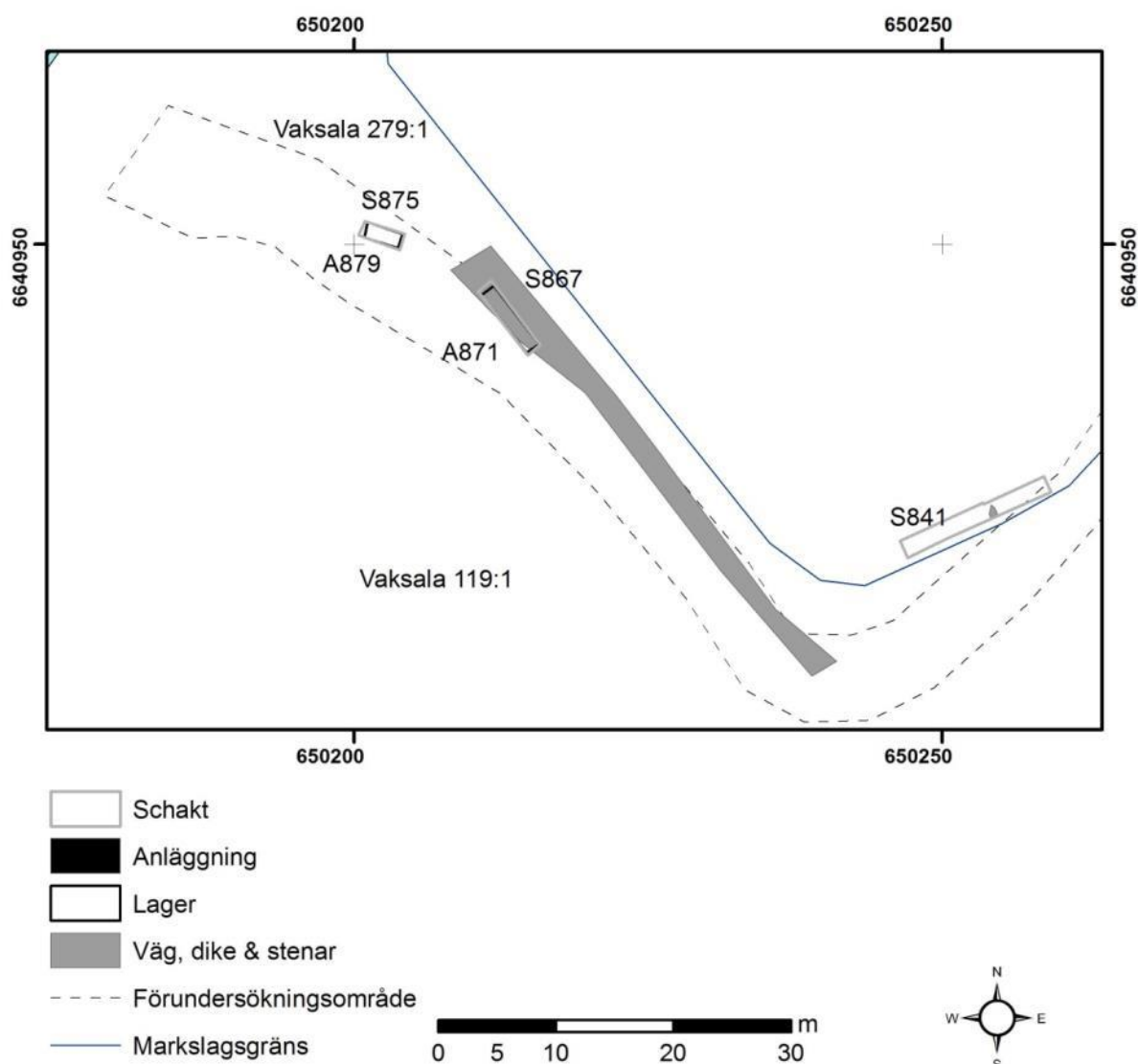
Område C – Vaksala kyrkby

Sträckan är 700 m lång och dess bredd 5-7 m. Den löper i eller i omedelbar anslutning till åkermark inom nästan hela sträckan. Inom sträckan grävdes 16 schakt med en sammanlagd area om 422 m² (fig 5).

Dess västligaste del, närmast väg 288, var ett parti som fick ändrat dragning strax innan fältarbetet kom att utföras. Där löpte sträckan i nederkanten av en brant sluttning i impedimentmark. Nivåmässigt ligger den på 29-31 möh. På krönet av sluttningen ligger gravfältet Vaksala 119:1. I sluttningens övre delar gick berget i dagen. I den nedre delen av sluttningen finns spår av den äldre färdvägen Vaksala 279:1 i form av en skärning i sluttningen och vägbank. Den kan följas på en omkring 50 m lång sträcka och var upp till 4 m bred, *lokal 9* (fig 24). I den östra delen var den dock till stor del skadad av ett kraftigt dike mot åkern. Detta dike sammanföll med arbetsområdet inom en 40 m lång sträcka, varför inga schakt kom att grävas där. I två schakt i denna del påträffades de enda äldre lämningarna inom området (fig 25). De utgjordes av ett ca 0,05 m tjockt lager av grus och mindre stenar (A871, 879), vilka bör vara spår av vägen. Under detta gruslager vidtog naturligt avsatt lera.

Figur 24. Lokal 9 med skärning och vägbank ligger i invid åkerkanten i nederkanten av impedimentmarken. Lämningen utgör färdvägen Vaksala 279:1. Foto mot söder, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

Figur 25. Område C – Vaksala kyrkby, Lokal 9 (se fig 5). Lämningar av en äldre väg är dels synlig i terrängen som rester av en vägbank, men även som lager med grus och stenar i schakten 871 och 879. Skala 1:600.

Övriga delar av sträckan gick i åkermark, men generellt ligger den västra delen högre än den östra, mellan 28 respektive 22 möh. Ett parti utgörs dock av ett impediment. Där visade det sig finnas upp till 0,8 m tjocka påförda massor. De kan sättas i samband med en travträningsbana vars västra kurva har varit uppbyggd och tydligt doserad. I schakt inom övriga delar av denna sträcka påträffades inga andra lämningar än talrika diken och en störning med nedgrävda stenar. Underlaget bestod av lera, i stor utsträckning mörkgrå postglacial lera.

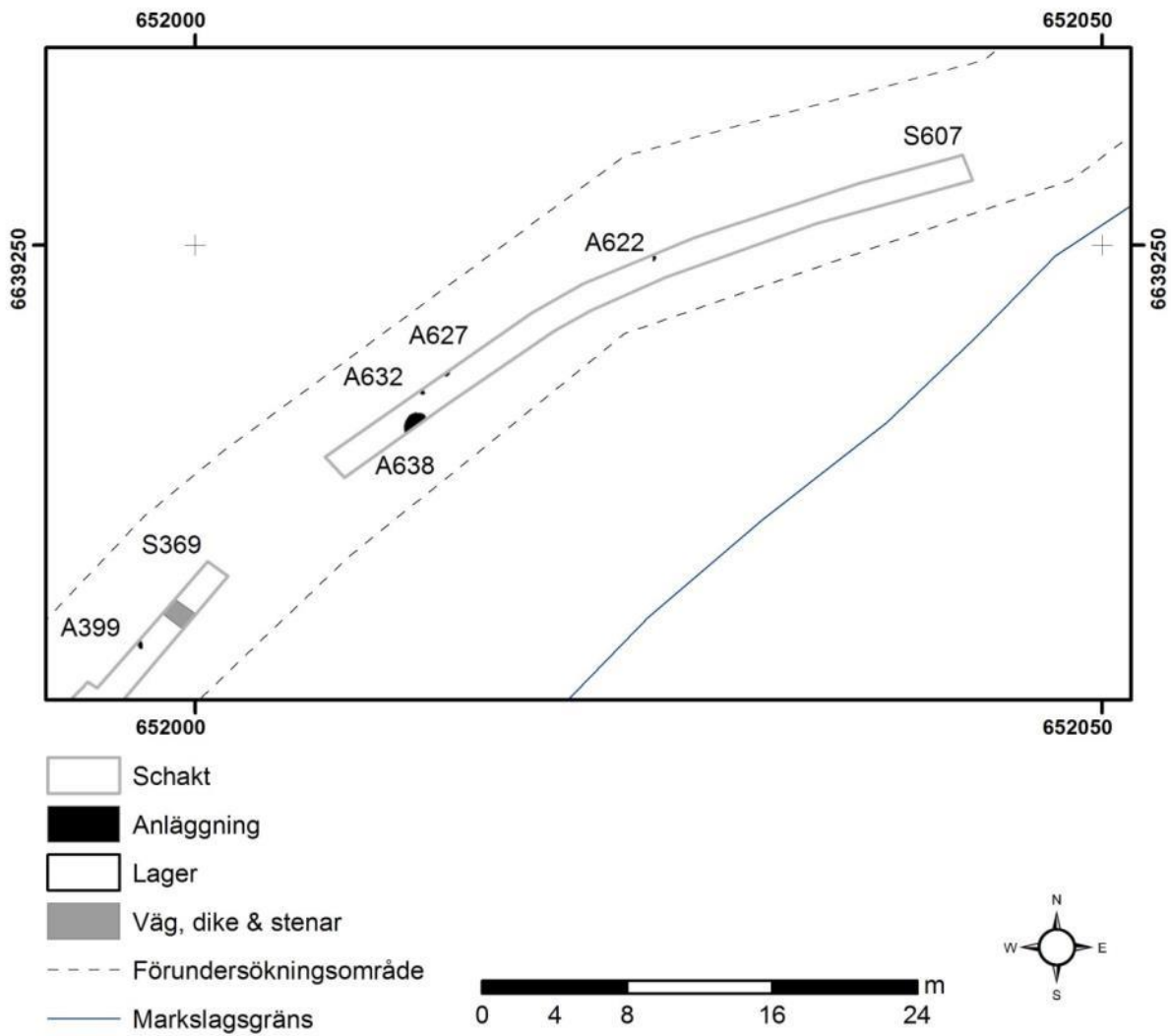
Område D – Slavsta

Sträckan är 500 m lång och med en bredd på 5-8 m. Den löper i stor utsträckning i betesmark med hagar, vilka tidigare varit åkermark. Till en mindre del löper den i kanten av impediment. Inom sträckan grävdes 14 schakt med en area om 514 m² (fig 6).

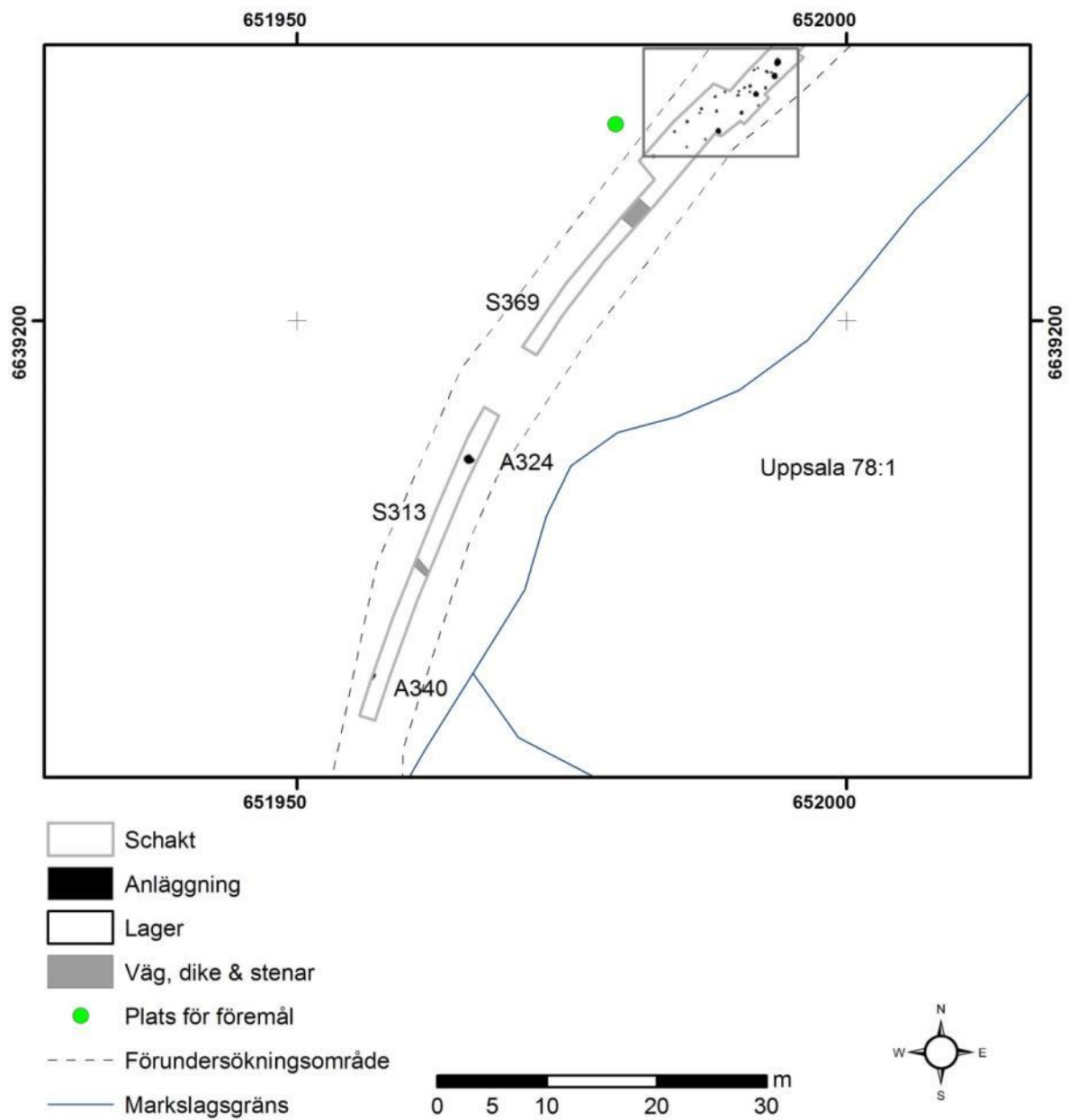
Inom två områden påträffades boplatzlämningar. De inom *Lokal 10* i den östra delen ligger strax norr om gravfältet Uppsala 78:1 och läget för Rörbys gårdsbebyggelse enligt kartor från 1600-talet. Lämningarna påträffades på ett parti som ligger något högre än omgivande åkermark (fig 26). Nivåmässigt ligger de på 18-19 möh. Inom en 120 m lång sträcka påträffades 1 härd, 30 stolphål, 2 gropar (fig 27-29). Underlaget bestod av grå lera. Stolphålen hade varierad storlek där fyra (A407, 418, 464, 530) var 0,5-0,7 m stora och 0,15-0,20 m djupa. De kan ha tillhört inre takbärande stolpar i stolpbyggda hus. Merparten av stolphålen var betydligt mindre, 0,2-0,3 m stora och 0,10-0,15 m djupa. I olika varierande grad fanns inslag av enstaka stenar, kol och sot och små fragment av bränd lera i fyllningen. De kan ha tillhört klenare stolpar i eller utanför hus. Den stora ansamlingen av stolphål på en relativt begränsad yta kan tyda på att de är spår av verksamheter i mer än ett skede. Härden A638 låg i områdets östra del och utanför den stora ansamlingen av stolphål. Utöver dessa lämningar fanns några diken i schakten. I åkermarken utanför arbetsområdet noterades fragment av två löpare till malstenar, samt förekomst av skärvsten.

Figur 26. Lokal 10 ligger i hagmark invid åkermark. Den ligger därmed något högre än den anslutande åkermarken. På impedimentet till höger i bild finns gravfältet Uppsala 78:1. Foto mot öster, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

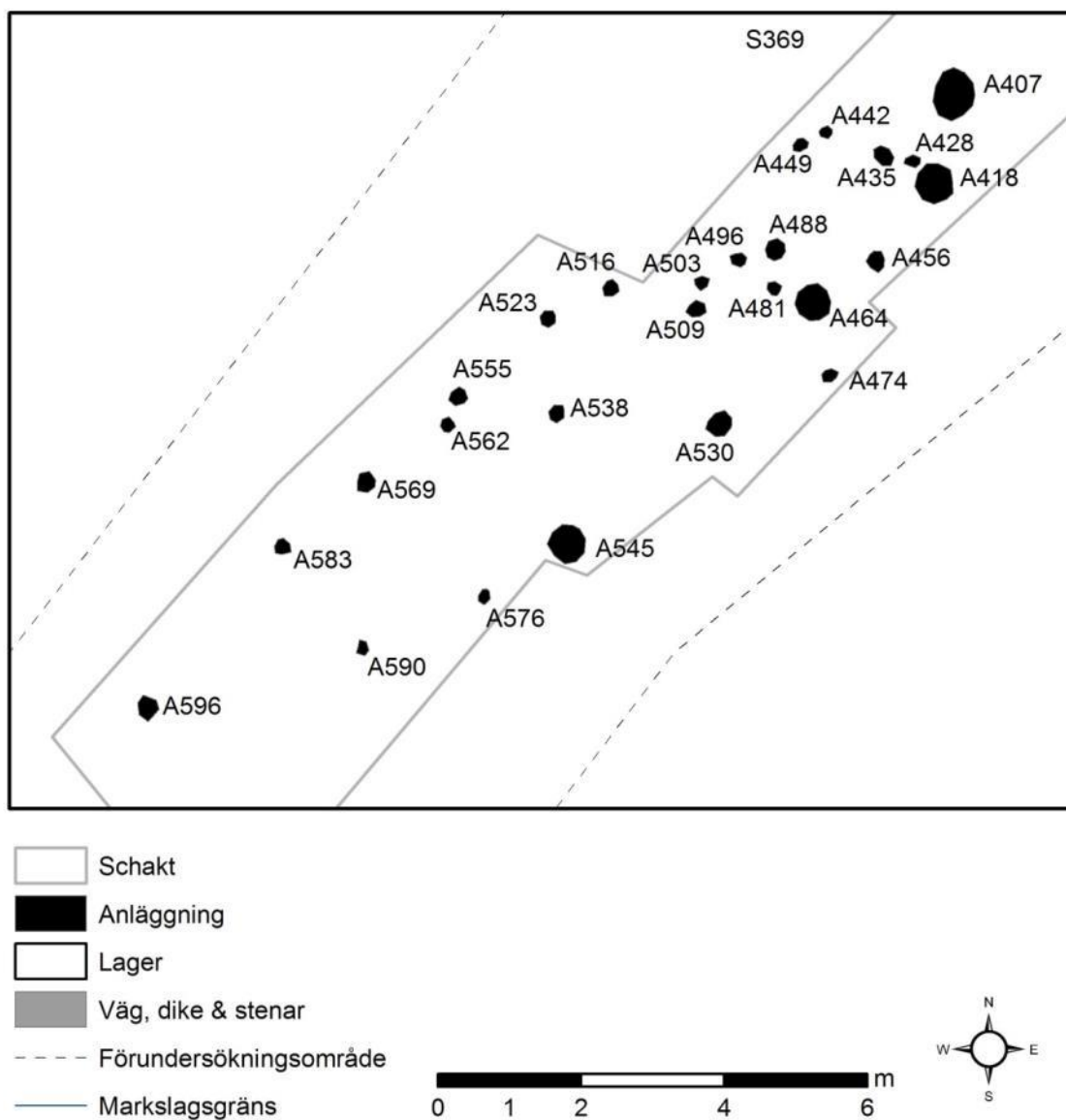

Figur 27. Område D – Slavsta, Lokal 10, östra delen (se fig 6). I den östra delen av boplatsen fanns den enda härden (A638) och några spridda stolphål. Skala 1:400.

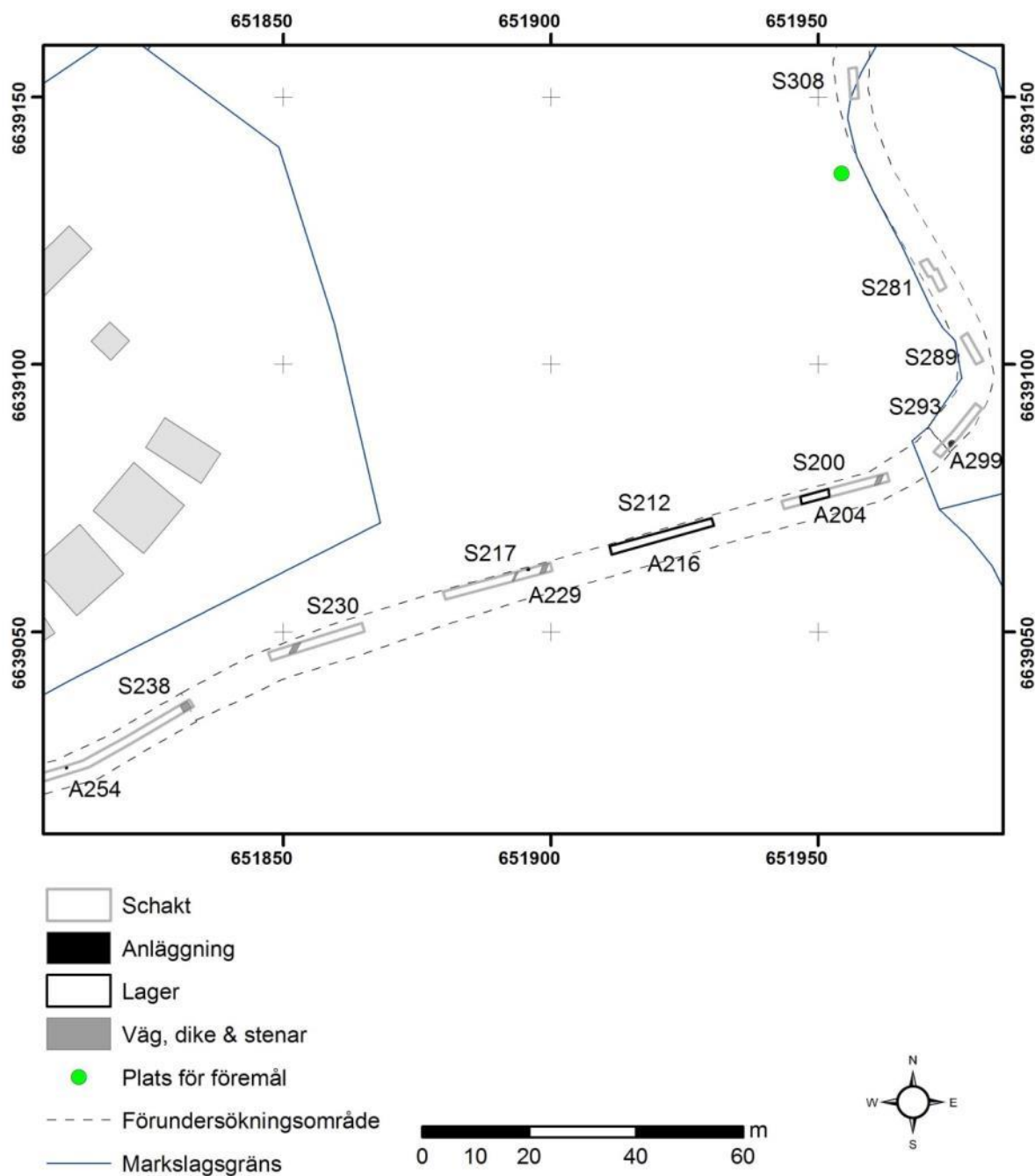
Figur 28. Område D – Slavsta, Lokal 10, sydvästra delen (se fig 6). I den sydligaste delen av boplatsen fanns enstaka lämningar och en kraftig ansamling av stolphål. Den sistnämnda återges på fig 29. I åkermarken utanför denna noterades ett fragment av en löpare till en malsten. Skala 1:600.

Figur 29. Område D – Slavsta, Lokal 10 (se fig 28). En stor ansamling av stolphål fanns i boplatsen mitt. Möjligen kan de större stolphålen A418, 464, 545 ha ingått i en inre stolprad i ett treskeppigt hus. Skala 1:100.

Inom den västra delen och mellan gravfälten Uppsala 78:1 och 83:1 ligger *Lokal 11*. Nivåmässigt ligger de på 17-18 möh (fig 6). Inom en 180 m lång sträcka lokaliserades tre glest spridda stolphål av varierande storlek och två lager – A204, 216 (fig 30). De sistnämnda var upp till 0,12 m tjocka och bestod av siltig lera vilken innehöll små fragment av bränd lera och ringa inslag av kol. Lagren kan tolkas som äldre odlingslager. Stolphålen kan troligen ses som spår av verksamheter i anslutning till odlingsmark. Fåtalet i kombination med den stora spridningen pekar på en betydligt lägre intensitet än lämningarna inom Lokal 10. Därutöver fanns flera diken i schakten. Underlaget bestod av grå lera.

Figur 30. Område D – Slavsta, Lokal 11 (se fig 6). Lämningarna bestod av ett fåtal stolphål och troliga odlingslager (A204, 216). I åkermarken mellan lokal 10 och 11 noterades en löpare till en malsten. Skala 1:1200.

Fynd

Fyndmaterialet från de skilda områdena var litet och bestod främst av små fragment av bränd lera och ben. Det enda föremål som tillvaratogs påträffades inom Område B – Brillinge Lokal 6 och utgjordes av en lie av järn (F1). Den låg i den övre delen av fyllningen i stolphålet A1125. Liens längd är totalt 34,5 cm, varav bladet är 32 cm långt, vilket har en vid vinkel mot skaftet (fig 31). Utifrån bladlängden kan den kategoriseras som en kortlie. Sådana med bladlängder på 20-30 cm

förekom från omkring 200 AD, medan bladlängder över 30 cm förekom under yngre järnålder (Pedersen & Widgren 1998 s 358f).

Figur 31. Lieblad (F1) av järn är ett exempel på en kortlie. Här före konservering. Foto: Bengt Backlund, Upplandsmuseet.

Till de materialkategorier som inte tillvaratogs hör små fragment av bränd och sintrad lera. Sådana noterades i fyllningen av stolphål inom Lokal 3, 6, 7 och 10, samt lager inom Lokal 11. Obrända ben påträffades i fyllningen av stolphål i Lokal 7, i lager inom Lokal 2 och 7, men var så pass fragmentariska och dåligt bevarade att de inte tillvaratogs. I matjordslager inom Lokal 7 påträffades småfragment av tegel. Därtill noterades förekomst av fragment av löpare till malstenar i anslutning till Lokal 10 och 11. Eftersom de påträffades utanför arbetsområdet inmättes de, men tillvaratogs inte.

Analyser

Vedartsanalys

Åtta prover vedartsanalyserades av Thomas Bartholin, Scandinavian Dendro Dating (se Bilaga 3). Syftet med vedartsanalysen var primärt att bestämma provens egenålder inför ^{14}C -analysen samt i vilken mån materialet var heterogent eller homogent. Samtliga prover var av träkol. Sett till vedart var materialet blandat där barrträd representerades av tall. Material från lövträd dominerade och utgjordes av al, ask, björk, ek, hassel och lind. Provernas egenålder varierade mellan max 3 år från bark till 150 år. Inte särskilt förvånande härstammade proverna med högst egenålder från tall och ek.

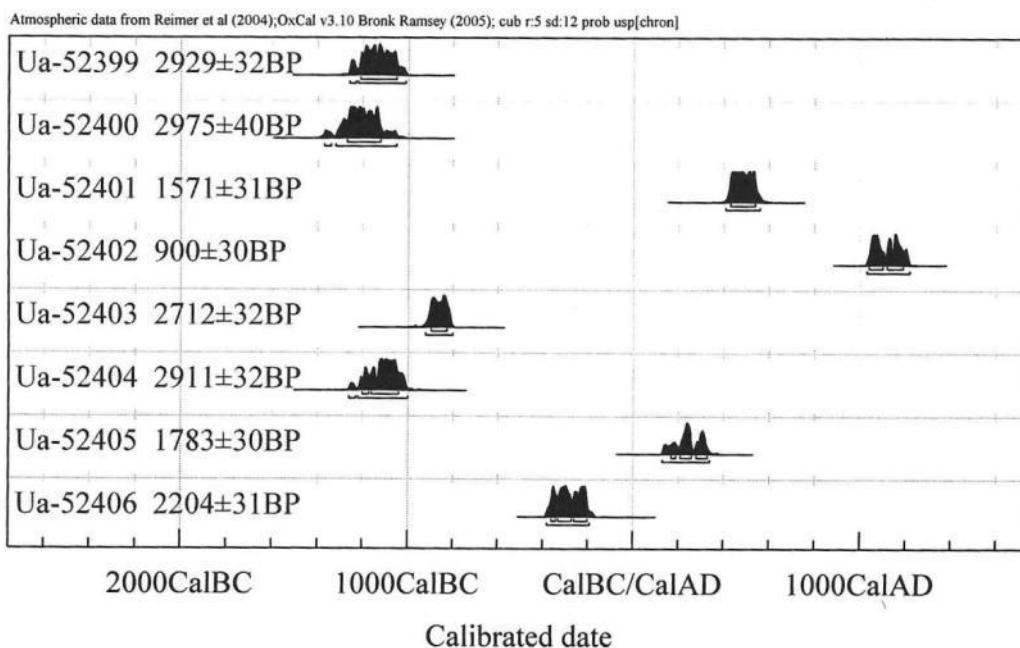
^{14}C -analys

Åtta prover har analyserats vid Ångströmlaboratoriet, Uppsala universitet. De redovisade värdena är kalibrerade efter OxCal v3.10 (fig 32-33).

Lab-nr	Plats	Anl-id	Vedart	¹⁴ C-ålder	1 σ kal	2 σ kal
Gamla Uppsala						
Ua-52404	Lokal 1	A2313	Ask	2911±32	1200-1040 BC	1260-1000 BC
Ua-52405	Lokal 2	A1972	Tall	1783±30	170-330 AD	130-340 AD
Brillinge						
Ua-52399	Lokal 4	A1743	Hassel	2929±32	1210-1050 BC	1260-1010 BC
Ua-52400	Lokal 5	A949	Ek	2975±40	1270-1120 BC	1370-1050 BC
Ua-52401	Lokal 6	A1125	Ask	1571±31	430-540 AD	410-560 AD
Ua-52402	Lokal 7	A1623	Tall	900±30	1040-1190 AD	1030-1220 AD
Ua-52403	Lokal 8	A1318	Al	2712±32	895-825 BC	920-800 BC
Slavsta						
Ua-52406	Lokal 10	A638	Ek	2204±31	360-200 BC	380-190 BC

Figur 32. Tabell med kalibrerade ¹⁴C-värden från de olika lokalerna.

De två proverna från Gamla Uppsala lokal 1 och 2 härstammade från två härdar och tillhörde bronsålderns mellersta del respektive romersk järnålder. Från Brillinge tillhörde tre dateringar bronsålderns mellersta eller yngre del (lokal 4, 5 och 8) och härstammade från en härd och två kokgropar. En datering från ett stolphål inom lokal 6 låg i folkvandringstid och från lokal 7 låg en datering från ett stolphål i tidig medeltid. Vid Slavsta lokal 10 låg slutligen en datering från en härd i förromersk järnålder.

Figur 33. Resultaten av ¹⁴C-analyserna visar en spridning från äldre bronsålder till tidig medeltid. De fem första proven, Ua-52399 – 52403 härstammar från Brillinge, två från Gamla Uppsala (Ua-52404 – 52405) och ett från Slavsta (Ua-52406).

Diskussion och antikvarisk bedömning

Avgörande för en allmän bedömning av den vetenskapliga potentialen för de påträffade lämningarna, är de begränsningar som det relativt smala arbetsområdet kommer att innebära. Detta i sin tur medför att enbart delar av bebyggelse, hus eller verksamhetsytor kommer att kunna undersökas. Inriktningen kommer därför i första hand att komma att ligga på en grundläggande nivå utgående från lämningarnas karaktär. Den däröver liggande nivån som exempelvis bebyggelsens struktur, kommer enbart att kunna belysas i undantagsfall. Däremot bör det vara möjligt att jämföra lämningarna med andra undersökta platser i den närmaste omgivningen för att exempelvis belysa kronologiska förändringar och landskapsutnyttjande.

Område A – Gamla Uppsala

Lämningarna inom *lokal 1* utgör rumsligt sett fortsättning av boplaten Uppsala 284:2 och gravarna 240:1. Den innehåller såväl bebyggelse, aktivitetsytor och gravar att döma av tidigare undersökningar. Dessa lämningar var koncentrerade till området i anslutning till Gamla Uppsala skola och Gamlishallen, och verkar ha mindre omfattning i området närmare gångstråket (se Beronius Jörpeland m fl 2011; Göthberg, Lucas & Lucas 2013; Göthberg, Lucas & Lucas 2015). Att merparten av lämningarna inom Lokal 1 utgörs av härdar och ligger relativt glest innebär att det berörda området inom gångstråket verkar ha karaktär av aktivitetsyta.

Förutom grävningsinsatser har även metalldetektorkarteringar gjorts i området norr om det blivande gångstråket. Dessa visade en ansamling av föremål från yngre järnålder som tolkades härröra från främst gravar, men även boplatlämningar. Till stor del låg de inom det område som senare undersöktes 2012-13. Dessutom fanns föremål från vikingatid i närområdet till gångstråket (Ljungkvist & Lindkvist 2009 s 19ff). Ytterliggare metalldetektorkartering genomfördes vid förundersökning 2011. Även då påträffades fynd från yngre järnålder med trolig gravkoppling, men då främst nära brandstationen (Beronius Jörpeland m fl 2011).

Angående datering har de anslutande lämningarna ett vitt spann, där boplatlämningarna härrör från bronsålder till folkvandringstid och med tyngdpunkt under romersk järnålder-folkvandringstid (Göthberg 2002; Beronius Jörpeland m fl 2011). Gravarna är däremot från yngre järnålder. (Beronius Jörpeland m fl 2011). Lämningarna inom Lokal 1 kan tillhöra mellersta bronsålder att döma av en ¹⁴C-datering från en härd. Allmänt dominerar lämningar från äldre och yngre järnålder i Gamla Uppsalas närmaste omgivning. Det finns dock även lämningar från bronsålder och förrromersk järnålder på flera platser om än i betydligt mindre omfattning. De flesta utgörs av boplatlämningar vid Groaplan, Gamla Uppsala skola och den anslutande fotbollsplanen, men även en skärvstenshögd vid Regins väg (Anund m fl 1998 s 97ff; Frölund 2009; Fagerlund 2011; Beronius Jörpeland m fl 2011 s 107ff). Hittills är dock ingen bebyggelse från bronsålder känd vid Gamla Uppsala, i motsats till vid Bredåker (se Frölund & Schütz 2007). Kunskapsläget för lämningarna från bronsålder vid Gamla Uppsala är därför ännu oklart, utöver allmänna beteckningar som verksamhetsytor.

Lokal 2 är en tidigare okänd boplatlämning. Det är i och för sig inte så överraskande eftersom boplatstyper från bronsålder och äldre järnålder har visat sig ligga relativt tätt i Gamla Uppsalas omgivning. En ¹⁴C-datering från en härd ligger i romersk järnålder. Lämningarna kan

karaktäriseras som spår av bebyggelse. Det innebär att lokalen måste ses tillsammans med de talrika boplatstytorna i Gamla Uppsala från denna tid. Avståndet till den koncentrerade bebyggelsen vid Berget är ca 300 m. Det är jämförbart med Bredåker som bestod av såväl samlade som spridda bebyggelser inom detta avstånd (Göthberg m fl 2014). Detta gäller även Berget, där såväl mindre som större samlade bebyggelser har undersökts.

Vad gäller lämningarna inom *lokal 3* verkar de både rumsligt och sett till sammansättning vara en fortsättning av den angränsande boplatstytta och gravar 614:1 vid Berget. Detta gäller troligen också dateringarna, vilka ligger från bronsålder till tidig vendeltid (Göthberg m fl 2014). Lämningarna inom lokal 3 kan utifrån sammansättningen karaktäriseras som spår av bebyggelse.

Lämningarna inom Lokal 1-3 bör antikvariskt betraktas som Fornlämning pga anslutning till motsvarande lämningar.

Område B – Brillinge

De fem lokalerna vid Brillinge är spridda längs gångstråkets sträckning. Lämningarna inom *lokal 4 och 8* samt delar av *lokal 5 och 7* kan karaktäriseras som verksamhetsytor. Inom *lokal 6* samt delar av *lokal 5 och 7* kan lämningarna karaktäriseras som spår av bebyggelse. Vad gäller datering har härd och kokgropar inom *lokal 4 och 5* gett datering till bronsålderns mellersta del, medan motsvarande från *lokal 8* har gett datering till yngre bronsålder. De får troligen ses i samband med den stora ansamling av skärvstenshögar med en anslutande undersökt boplatstytta med bl a bebyggelse från stora delar av bronsålder vid Vaksala prästgårdshage (Lucas & Lucas 2013 s 140ff). Noterbart är att lämningar från bronsålder inte har påträffats vid tidigare undersökningar vid Brillinge (se Fagerlund 2003; Ölund 2010). Eventuellt skulle de lämningar som påträffats inom gångstråket kunna vara verksamhetsytor som legat relativt avlägset från denna bebyggelse, men ändå varit knutna till denna.

Möjligheten att det kan finnas lämningar från andra perioder än bronsålder inom de nämnda lokalerna kan inte heller uteslutas. Ett konkret exempel är att några stolphål inom *lokal 5* hade relativt stora dimensioner, med raka eller branta sidor och plan botten, vilka erfarenhetsmässigt ofta finns på boplatser från romersk järnålder och framåt i Uppsalas omgivning. Motsvarigheter fanns också inom *lokal 6*, där en datering från träkol i fyllningen ligger i folkvandringstid. I samma stolphål påträffades också en kortlie av järn, vilka uppträder från omkring 200 AD (Pedersen & Widgren 1998 s 358). Lämningarnas topografiska läge och att den ligger något högre än anslutande odlingsmark i norr är likheter med den närbelägna tidigare undersökta boplatstytta Vaksala 305:1 med datering till romersk järnålder (Fagerlund 2003). Även vad gäller datering och bebyggelsens karaktär bör lämningen inom lokal 6 ses tillsammans med de undersökta Vaksala 305:1 och 291:1.

En ännu yngre datering finns från *lokal 7* där en stolpe har gett en datering till 1000-1100-tal. Den aktuella stolpen var relativt liten och hade spår av att ha brunnit. Det fanns även andra yngre inslag eftersom fragment av tegel förekom i den luckra matjorden över de avsatta lagren. Emellertid visar kartor från 1600-talet och framåt inga tecken på bebyggelse inom detta område från den tiden. Däremot finns uppgiften om att det anslutande Tingsberget var plats för häradsstinget under medeltid (DMS 1984 s 25).

Möjligheten av att lämningarna kan tillhöra olika perioder kan inte heller uteslutas. Boplatstytta ansluter ur topografisk synpunkt till låglänta marker i norr. Flera boplatser med motsvarande läge har påvisats i Uppsalas omgivning. Sådana finns vid Bredåker, Lövestaholm och Berget i Gamla Uppsala, Stångby i Vaksala och Kumla i Danmark. Ofta har de lågt belägna boplatstytta ingått i boplatstytta komplex som huvudsakligen låg i något högre terräng. Dateringarna ligger ofta i romersk

järnålder och ibland även i folkvandringstid (Frölund & Schütz 2007; Häringe Frisberg, Larsson & Seiler 2007; Frölund 2005; Göthberg m fl 2014; Seiler 2003; Hennius 2012). Det skulle därför kunna tala för möjligheten att delar av lämningarna inom lokal 7 skulle kunna ha ett väsentligt äldre ursprung än ¹⁴C-dateringen från platsen. Ytterligare ett inslag med möjlig annan datering är en grupp av härdar och stolphål som fanns i den sydöstra delen av lokalen som var belägen något högre upp i slutningen.

Lämningarna inom Lokalerna 4-8 bör ur antikvarisk synvinkel betraktas som fornlämning.

Område C – Vaksala kyrkby

De enda lämningar som påträffades inom området utgör *lokal 9* som kan knytas till färdvägen Vaksala 279:1. Ur arkeologisk synvinkel har den inte kunnat dateras. Att vägen inte tas med på kartor från 1600- och 1700-tal skulle kunna betyda att den spelat ur sin roll vid denna tid. Kartorna avbildar däremot en vägsträckning på höjdens krön, vilken mer eller mindre morsvarar dagens gång- och cykelväg. Lämningen har i FMIS den antikvariska beteckningen bevakningsobjekt, men utifrån den kartmässiga bedömningen att den som yngst är från 1600-tal skulle bedömningen fornlämning kunna vara motiverad.

Område D – Slavsta

För lämningarna inom *Lokal 10* finns en ¹⁴C-datering från en härd till förromersk järnålder. Lämningarna kan karaktäriseras som spår av bebyggelse, som förmodligen är del av en gårdsbebyggelse. Vad gäller dateringen är det noterbart att härden inte låg direkt invid de troliga lämningarna av bebyggelse. Man bör därför inte utesluta att det kan finnas skillnader i datering mellan härd och bebyggelse. Ett exempel på en sådan i grannskapet är boplaten Vaksala 297 vid Söderhällby där förundersökningen pekade på datering till förromersk järnålder, medan undersökningen visade att den tillhörde romersk järnålder och folkvandringstid (se Frölund 1995; Fagerlund 2013). Ett annat drag är den påtagliga närheten till gravfältet Uppsala 78:1 som utifrån gravformerna troligen kan ha använts såväl under äldre som yngre järnålder. En motsvarighet i grannskapet finns vid Säby i Danmarks socken, där boplatserna Vaksala 168 och 180 låg nära gravfältet 63:1. Därutöver fanns ytterligare boplatser från äldre järnålder i grannskapet (Hennius 2012). Det kan öppna för möjligheten att liknande förhållanden kan ha rått i grannskapet till lokal 10. Samtidigt är det noterbart att lämningar från yngre bronsålder och förromersk järnålder hittills är betydligt mindre kända i omgivningen, i jämförelse med romersk järnålder och folkvandringstid (Göthberg & Åberg 2007 s 335; Hennius 2012 s 245ff). Lämningar från den förra perioden finns vid Kumla, Söderhällby och Stångby (Hennius 2012; Fagerlund 2013; Seiler 2003) De har bestått av aktivitetstyor eller bebyggelse med mindre hus, samt enstaka gravar. Lämningar från romersk järnålder och folkvandringstid består i stor utsträckning av bebyggelse, ibland ingående i relativt stora komplex. Till dessa hör Slavsta, Stångby, Söderhällby och Kumla (Fagerlund & Lucas 2009; Seiler 2003, Fagerlund 2013, Göthberg 2007, Hennius 2012).

Lämningarna inom *lokal 11* med fragment av bränd lera i lager under matjordslagret kan tolkas som spår av odling. De har inte kunnat dateras utöver att de är äldre än den sentida odlingen. Det skulle kunna innebära att de kan vara samtida med lämningarna inom lokal 10, men också boplatser och gravar vid Slavsta (Fagerlund & Lucas 2009; Hennius 2013) eller medeltid/tidigmodern tid.

Lämningarna inom lokal 10 bör ur antikvariskt synvinkel bedömas som fornlämning. För lämningarna inom lokal 11 kan förslagsvis en bedömning som Övrig kulturhistorisk lämning komma ifråga utifrån sin karaktär och oklara tidstillhörighet.

Utvärdering

Inom ramen för utredningen och förundersökningen inom de fyra områdena längs den planerade vandringsleden mellan Gamla Uppsala och Slavsta klargjordes att det fanns tidigare okända fornlämningar. Sådana fanns inom område A (lokal 2), område B (lokal 8) och område D (lokal 11). På ytterligare 8 platser påträffades fornlämningar i anslutning till redan kända sådana, om inte alltid av samma karaktär. De utgjordes av lokal 1 och 3 inom område A, lokal 4-7 inom område B, lokal 9 inom område C och lokal 10 inom område D. De tidigare kända fornlämningarna för lokal 5-7 och 10 utgjordes av gravar, medan de anslutande fornlämningarna utgjordes av boplatser. Detta gäller även för de andra lokalerna, med undantag för lokal 9 där en färdled identifierades.

Från åtta lokaler har det varit möjligt att få preliminära dateringar, vilka bör tas med viss reservation eftersom de enbart bygger på en datering per lokal. Erfarenheter från tidigare undersökningar i Uppsalas omgivning visar att lämningar från flera perioder är vanliga. Dateringarna ligger i bronsålder, förromersk järnålder, romersk järnålder och folkvandringstid samt tidig medeltid. För två lokaler kan anslutande lämningar ge dateringar till äldre järnålder (lokal 3) respektive medeltid-tidigmodern tid (lokal 9). Den återstående plats som saknar datering är lokal 11, där lämningarna hade en vag karaktär.

Lämningarna inom nästan alla lokaler har generellt boplatsskaraktär och de vanligaste kategorierna är stolphål, gropar, kulturpåverkade lager och härdar. Till de mer ovanliga kategorierna hör stensträng inom lokal 7, färdled inom lokal 9 och troligt odlingslager inom lokal 11. Noterbart är att inga gravar identifierades, trots att vandringsleden ska passera nära flera kända gravfält, särskilt vid lokal 6 och 7 inom område B och lokal 10 inom område D.

Vad gäller bedömning av fynd var de ytterst fåtaliga. Mycket små fragment av bränd lera och ben påträffades inom lokal 2, 3, 7 och 10. Vid den sistnämnda noterades fragment av löpare till malstenar, men eftersom dessa påträffades utanför arbetsområdet tillvaratogs de inte. Låga fyndfrekvenser överensstämmer med erfarenheter från undersökningar av andra boplatser från äldre järnålder i Uppsalas omgivning.

Preliminära tolkningar av fornlämningarna har gjorts utifrån lämningarnas grundläggande karaktär. Några har tolkats som bebyggelse (lokal 2, 3, 6), medan andra bedöms innehålla såväl bebyggelse som verksamhetsytor (lokal 5, 7, 10). Ett antal har tolkats som verksamhetsytor (lokal 1, 4, 8), medan lokal 9 ses som färdled och lokal 11 som odlingsyta.

Den vetenskapliga potentialen för lämningarna styrs i viss mån av att arbetsområdet kommer att vara relativt smalt. En grundläggande tyngdpunkt bör därför ligga på lämningarnas karaktär och kronologi. På ett mer övergripande plan bör frågor om kronologiska förhållanden och förändringar samt landskapsutnyttjande kunna belysas. Några lämningar verkar tillhöra perioder som är relativt väl representerade i omgivningen, som skulle kunna belysa de lämningar som påträffats inom vandringsleden. Andra lämningar verkar helt eller delvis tillhöra skeden som är mindre väl kända i omgivningen, varför de skulle kunna bidra med ny information. Det gäller främst lämningar från bronsålder vid Gamla Uppsala och Brillinge samt från förromersk järnålder vid Slavsta.

Administrativa uppgifter

<i>Plats:</i>	Gamla Uppsala & Slavsta, Uppsala socken, Brillinge & Vaksala, Vaksala socken, Uppsala kommun, Uppsala län
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk förundersökning och utredning
<i>Företagare:</i>	Uppsala kommun, Stadsbyggnadsförvaltningen
<i>Fältarbetsperiod:</i>	2015-10-21 – 2015-11-05
<i>Upplandsmuseets projektledare:</i>	Hans Göthberg
<i>Upplandsmuseets personal:</i>	Dan Fagerlund
<i>Upplandsmuseets diarienummer:</i>	Ar-674-2015
<i>Upplandsmuseets projektnummer:</i>	8558
<i>Länsstyrelsens beslutsdatum:</i>	2015-09-10
<i>Länsstyrelsens diarienummer:</i>	431-2510-14
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Dokumentationsmaterial:</i>	Förvaras i Upplandsmuseets arkiv
<i>Fynd:</i>	1 st lie, förvaras i Upplandsmuseets magasin i väntan på fyndfördelning.

Referenser

Lantmäteriakter

Lantmäteristyrelsens arkiv

Vaksala socken

Brillinge

Geometrisk avmätning 1641 B72:A5:40

Storskifte 1759 B72:4-2

Kyrkbyn

Geometrisk avmätning 1641 B72:A5:44

Ägomätning 1709 B72:15-1

Prästgården

Ägomätning 1709 B72:20-1

Laga delning 1778 B72:20-2

Storskifte 1801 B72:20-3

Rörby

Geometrisk avmätning 1641 B72:A5:56

Slavsta

Geometrisk avmätning 1641 B72:A5:53

Litteratur

Anund, Johan, Duczko, Wladyslaw, Göthberg, Hans, Price, Neil & Wikborg, Johan. Gamla Uppsala – centralplats och omland. Arkeologisk förundersökning för Ostkustbanan 1996-97.

Riksantikvarieämbetet. UV Uppsala Rapport 1997:26. Uppsala.

Beronius Jörpeland, Lena, Göthberg, Hans, Ljungkvist, John, Seiler, Anton & Wikborg, Jonas. 2011. Återigen i Gamla Uppsala. Utbyggnad av Ostkustbanan genom Gamla Uppsala.

Riksantikvarieämbetet. UV Rapport 2011:95. Arkeologiska förundersökningar. Stockholm.

DMS. 1984. Det Medeltida Sverige 1:2. Uppland; Tiundaland; Ulleråker, Vaksala, Uppsala stad. Dahlbäck, Göran, Ferm, Olle & Rahmqvist, Sigurd. Ferm, Olle & Rahmqvist, Sigurd (red). Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Duczko, Wladyslaw (red). 1993. Arkeologi och miljögeologi i Gamla Uppsala. Studier och rapporter. OPIA 7. Uppsala.

Ekholm, Gunnar. 1957. Brillinge nr 1. Ett Vaksalagravfält från romersk järnålder. Tor Vol III 1957. Uppsala.

Eriksson, Thomas & Björck, Niclas. 2009. Fornlämningskomplex och agrara lämningar vid Gränby arena. Arkeologisk utredning och förundersökning. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala, Rapport 2009:6. Uppsala.

Fagerlund, Dan. 2003. Brillinge – en järnåldersgård i stormannamiljö. Undersökningar för E4. Upplandsmuseet. Rapport 2003:14. Uppsala.

Fagerlund, Dan. 2004. Berget. Boplatser från bronsålder och äldre järnålder. Arkeologisk förundersökning. Upplandsmuseet. Rapport 2004:05, avdelningen för arkeologiska undersökningar. Uppsala.

Fagerlund, Dan. 2011. Förhistorisk bebyggelse vid Gamla Uppsala skola. Inför utbyggnad av fotbollsplaner. Arkeologisk förundersökning. Upplandsmuseets rapporter 2011:19. Uppsala.

Fagerlund, Dan. 2013. Äldre järnåldersbebyggelse vid Söderhällby. Inför byggnation av bussdepå. Särskild arkeologisk undersökning. Upplandsmuseets rapporter 2013:04. Uppsala.

Fagerlund, Dan & Lucas, Robin. 2009. Slavsta – romartida bebyggelse och vikingatida kult. Upplandsmuseets rapporter 2009:01. Uppsala.

Frölund, Per. 1995. Boplatser i Danmark och Vaksala. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 36 och 39 vid Kumla i Danmarks socken, Söderhällby, Raä 155 och Norrby i Vaksala socken. Riksantikvarieämbetet. UV Uppsala Rapport 1995:41. Uppsala.

Frölund, Per. 1997. Väg E4, delobjekt 1, Uppsala–Fullerö, delen Årsta – Gamla Uppsala. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala rapport 1997:03. Uppsala.

Frölund, Per. 2005. Gamla Uppsala – en bosättning från äldre järnålder vid Berget. Undersökningar för E4. Upplandsmuseet rapport 2005:01. Uppsala.

Frölund, Per. 2009. En skärvstenshöj i Gamla Uppsala. Upplandsmuseets rapporter 2009:07. Uppsala.

Frölund, Per & Schütz, Berit (red). 2007. Bebyggelse och bronsgjutare i Bredåker & Gamla Uppsala. Upplandsmuseet rapport 2007:3. Uppsala.

Göthberg, Hans. 2007. Kumla – bosättning och djurhållning under äldre järnålder. Arkologisk undersökning, Fornlämning nr 169, Danmarks socken, Uppland. Med bidrag av Ylva Bäckström & Mats Regnell. Upplandsmuseet rapport 2007:15. Uppsala.

Göthberg, Hans, Frölund, Per & Fagerlund, Dan. 2014. Gamla Uppsala – åter till Berget. Om undersökningen av en förtätad bosättning från äldre järnålder med begravningar från äldre bronsålder till romersk järnålder. Upplandsmuseets rapporter 2014:16. Uppsala.

Göthberg, Hans, Lucas, Robin & Lucas, Malin. 2013. Skolan. I: Gamla Uppsala – årsredogörelse år 2012. Utbyggnad av Ostkustbanan genom Gamla Uppsala. (Beronius Jörpeland, Lena (red.)). Riksantikvarieämbetet. UV Rapport 2013:78 Arkeologisk undersökning. Stockholm.

Göthberg, Hans, Lucas, Malin & Lucas, Robin. 2015. Skolan etapp II. I: Gamla Uppsala – årsredogörelse år 2013. Utbyggnad av Ostkustbanan genom Gamla Uppsala. (Beronius Jörpeland, Lena (red.)). Statens Historiska Museer. Arkeologiska uppdragsverksamheten. Rapport 2015:28. Arkeologisk undersökning. Stockholm.

Göthberg, Hans & Åberg, Kerstin. 2007. Vaksala och Danmark. Bygder i skuggan av Gamla Uppsala. I: Land och samhälle i förändring. Uppländska bygder i ett långtidsperspektiv. Hjärthner-Holder, Eva, Ranheden, Håkan och Seiler Anton (red.). Arkeologi E4 Uppland – studier. Volym 4. Riksantikvarieämbetet UV GAL, Societas Archaeologica Upsaliensis (SAU), Upplandsmuseet. Uppsala.

Hennius, Andreas (red). 2012. Äldre järnålder i Danmarks socken – sex boplatser vid Säby. Upplandsmuseet Rapport 2012:15. Uppsala.

Hennius, Andreas. 2013. Slavsta bytomt. Arkeologisk förundersökning. Upplandsmuseets rapporter 2013:05. Uppsala.

Häringe Frisberg, Kajsa, Larsson, Fredrik & Seiler, Anton. 2007. Lövsstaholm – boplatzlämningar från yngre bronsålder till folkvandringstid utmed Samnan. Riksantikvarieämbetet. UV GAL, rapport 2007:1. Stockholm.

Ljungkvist, John & Lindkvist, Ann. 2009. Kartering med metalldetektor och bebyggelsestudie i norra Gamla Uppsala. Gamla Uppsala – framväxten av ett mytiskt centrum. Rapport 2. Institutionen för arkeologi och antik historia, Uppsala Universitet i samarbete med SAU (Societas Archaeologica Upsaliensis). Uppsala.

Lucas, Malin & Lucas, Robin. 2013. Kring Vaksala prästgårds hage – från bronsåldersliv till vendeltidsdöd i Vaksalas centralbygd. Upplandsmuseets rapporter 2013:31. Uppsala.

Pedersen, Ellen Ann & Widgren, Mats. 1998. Järnålder 500 f.Kr.–1000 e.Kr. I: Jordbrukets första femtusen år. 4000 f.Kr.–1000 e.Kr. Janken Myrdal (red.). (Det svenska jordbrukets historia). Stockholm.

Seiler, Anton. 2003. Stångby – en liten boplatz i Uppland. Väg E4. Riksantikvarieämbetet, UV Bergslagen, Rapport 2001:6. Örebro.

Sundquist, Nils. 1934. En uppländsk träkistgrav från vikingatiden. I: Studier tillägnade Gunnar Ekholm. Larsen, Hjalmar, Odencrantz, Ragnar & Olsén, Per (red.). Uppsala.

Ölund, Anna. 2010. I elitens landskap – folkvandringstida och vendeltida boplatzlämningar i Brillinge. Upplandsmuseet rapport 2010:14. Uppsala.

Bilaga 1 – Anläggningar

Intrasis-Id	Typ	Storlek (m)	Djup (m)	Lokal	Schakt	Anmärkning
<i>Område A Gamla Uppsala</i>						
1791	Lager	12	0,20	L 3	1787	
1806	Härd	1,10x0,65		L 3	1795	
1816	Stolphål	0,80x0,65	0,30	L 3	1795	
1837	Grop	1,75x0,90		L 3	1795	
1883	Härd	0,70x0,35		L 3	1862	
1916	Lager	12	0,10	L 2	1897	
1933	Stolphål	0,60		L 2	1897	
1940	Stolphål	0,55		L 2	1897	Stenskonig
1950	Grop	1,10		L 2	1897	
1963	Stolphål	0,60		L 2	1897	
1972	Härd	0,72	0,14	L 2	1897	
1984	Grop	1,35	0,16	L 2	1897	
1999	Härd	0,55		L 2	1897	
2012	Grop	3,0		L 2	2005	
2047	Grop	0,50		–	2038	
2120	Härd	1,40	0,10	L 1	2111	
2131	Härd	0,90	0,15	L 1	2111	
2185	Härd	0,60x0,45		L 1	2175	
2260	Stolphål	0,45x0,35	0,19	L 1	2246	
2269	Härd	1,20x0,80		L 1	2246	
2293	Härd	1,20x0,75	0,15	L 1	2285	
2302	Härd	0,75	0,15	L 1	2285	
2313	Härd	1,70	0,20	L 1	2285	
2330	Stolphål	0,25	0,25	L 1	2285	
200052	Störning	2,8		L 1	2144	
200055	Störning	2,2		L 1	2203	Tillmakningsgrop
<i>Område B Brillinge</i>						
895	Kokgrop	0,80x0,65	0,25	L 5	883	
906	Härd	0,30		L 5	883	
931	Stolphål	0,20		L 5	923	
937	Härd	0,75x0,50		L 5	923	
949	Kokgrop	1,50x1,35	0,30	L 5	883	
1064	Stolphål	0,65		L 5	923	
1100	Stolphål	0,40	0,11	L 6	1072	Stenskonig
1108	Stolphål	0,40		L 6	1072	Stenskonig
1116	Stolphål	0,65x0,50		L 6	1072	Stenskonig
1125	Stolphål	0,70	0,30	L 6	1072	Stenskonig
1135	Stolphål	0,80x0,60		L 6	1072	Stenskonig
1210	Härd	0,40		L 7	1185	
1229	Härd	1,00x0,70		L 7	1217	
1239	Stolphål	0,80		L 7	1217	Stenskonig
1248	Stolphål	0,85	0,14	L 5	923	
1258	Stolphål	0,70x0,60		L 5	923	Stenskonig
1318	Kokgrop	1,30x0,45	0,30	L 8	1308	
1326	Stolphål	0,55		L 8	1308	
1336	Stolphål	0,55		L 8	1308	

Intrasis-Id	Typ	Storlek (m)	Djup (m)	Lokal	Schakt	Anmärkning
1343	Stolphål	0,40		L 8	1308	
1351	Stolphål	0,65		L 8	1308	
1372	Härd	1,20		L 8	1361	
1384	Härd	1,15		L 8	1361	
1391	Härd	0,40		L 8	1361	
1424	Härd	0,65		L 7	1416	
1432	Härd	0,80	0,05	L 7	1416	
1433	Härd	0,80		L 7	1416	
1440	Stolphål	0,50		L 7	1416	Bränd stolpe?
1470	Stenpackning	1		–	1461	I dike?
1491	Stolphål	0,70		L 7	1479	Stenskonig
1501	Lager	3,40	0,10	L 7	1479	
1506	Stolphål	0,85		L 7	1479	
1516	Stolphål	0,55		L 7	1479	
1527	Stolphål	0,60		L 7	1479	Obränt trä
1536	Stolphål	0,65		L 7	1479	
1546	Lager	6		L 7	1479	
1564	Stolphål	0,40		L 7	1551	Stenskonig
1572	Stolphål	0,50		L 7	1551	
1580	Stolphål	0,40		L 7	1551	Stenskonig
1588	Stolphål	0,50		L 7	1551	
1597	Stensträng	70x1		L 7	1551	
1612	Stolphål	0,56	0,20	L 7	1605	
1623	Stolphål	0,15		L 7	1605	Bränd stolpe?
1624	Stolphål	0,15		L 7	1605	Bränd stolpe?
1625	Lager	5	0,35	L 7	1605	
1743	Härd	1,10x0,60		L 4	1696	
1758	Härd	0,80x0,45		L 4	1696	
200035	Störning	2,5		L 8	1300	Sentida fyllmassor
200038	Störning	6		–	1403	Sentida fyllmassor
200041	Störning	6		–	1407	Sentida fyllmassor
200045	Störning	8,5		L 7	1449	Sentida fyllmassor
<i>Område C Vaksala</i>						
871	Lager	6	0,05	L 9	867	Gruslager i väg
879	Lager	3	0,05	L 9	875	Gruslager i väg
200032	Störning	4,0x2,3		–	665	Stenar, tegel. Sentida
<i>Område D Slavsta</i>						
204	Lager	6	0,12	L 11	200	
216	Lager	19	0,10	L 11	212	
229	Stolphål	0,35	0,12	L 11	217	
254	Stolphål	0,16	0,14	L 11	238	
299	Stolphål	0,95x0,45		L 11	293	Bränd stolpe?
324	Grop	0,90		L 10	313	
340	Grop	0,70	0,15	L 10	313	
399	Stolphål	0,45		L 10	369	
407	Stolphål	0,75		L 10	369	
418	Stolphål	0,55		L 10	369	
428	Stolphål	0,20		L 10	369	
435	Stolphål	0,35		L 10	369	
442	Stolphål	0,20		L 10	369	
449	Stolphål	0,25		L 10	369	

Intrasis-Id	Typ	Storlek (m)	Djup (m)	Lokal	Schakt	Anmärkning
456	Stolphål	0,30	0,12	L 10	369	
464	Stolphål	0,50		L 10	369	
474	Stolphål	0,25		L 10	369	
481	Stolphål	0,20		L 10	369	
488	Stolphål	0,30		L 10	369	
496	Stolphål	0,20		L 10	369	
503	Stolphål	0,20		L 10	369	
509	Stolphål	0,25		L 10	369	
516	Stolphål	0,20		L 10	369	
523	Stolphål	0,25		L 10	369	
530	Stolphål	0,45		L 10	369	
538	Stolphål	0,25		L 10	369	
545	Stolphål	0,55	0,18	L 10	369	
555	Stolphål	0,25		L 10	369	
562	Stolphål	0,24	0,09	L 10	369	
569	Stolphål	0,30		L 10	369	
576	Stolphål	0,20		L 10	369	
583	Stolphål	0,25		L 10	369	
590	Stolphål	0,20		L 10	369	
596	Stolphål	0,35		L 10	369	
622	Stolphål	0,35		L 10	607	
627	Stolphål	0,45		L 10	607	
632	Stolphål	0,30		L 10	607	
638	Härd	1,40		L 10	607	

Bilaga 2 – Schaktlista

Intrasis-Id	Längd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Underlag	Anmärkning
<i>Område A</i>					
1787	12	0,4	18	Sand	
1795	20	0,3-0,4	35	Sand	
1858	7	0,6	10	Lera	
1862	26	0,3-0,4	36	Silt	Dike
1891	16	0,5	23	Lera	
1897	31	0,4	45	Silt	
2008	6	0,3	10	Silt	
2025	3	0,4	5	Silt	
2030	17	0,5	22	Silt	
2038	14	0,4	20	Silt	
2053	4	0,4	5	Silt, stenar	
2057	6	0,3	9	Silt, stenar	
2061	10	0,3	14	Silt, stenar	
2066	5	0,2	8	Silt, stenar	
2070	8	0,2	13	Silt, stenar	
2074	5	0,2	7	Silt, stenar	
2084	5	0,3	10	Silt	
2088	11	0,3	17	Silt	
2094	28	0,3	45	Sand, silt	
2101	11	0,5	16	Silt	
2111	19	0,4-0,5	28	Lera, sand	
2144	21	0,4	33	Lera, silt	
2175	22	0,2-0,3	32	Silt	
2203	31	0,3	45	Sand	Diken
2246	22	0,2	31	Sand	
2285	17	0,2-0,3	25	Sand	Dike
<i>Område B</i>					
883	38	0,4	102	Lera	
912	24	0,3-0,4	38	Lera	Dike
923	32	0,3-0,4	82	Lera	Dike
962	15	0,3-0,4	23	Lera, stenar	
977	16	0,4-0,5	25	Lera	
997	25	0,3-0,4	36	Lera	Dike
1007	32	0,4	45	Lera, morän	
1027	24	0,3-0,4	36	Lera	
1044	39	0,3	58	Lera, morän	
1060	10	0,3-0,4	14	Lera	
1072	35	0,3-0,5	91	Lera, sten	
1168	10	0,3	16	Lera	
1176	13	0,3-0,4	21	Lera, stenar	
1184	7	0,3	10	Lera, stenar	
1188	23	0,4-0,5	39	Lera, block	
1217	22	0,3-0,4	34	Lera	
1296	4	0,4	6	Berg	Fyllmassor
1300	5	0,3	8	Sand	Störning
1361	11	0,3	17	Morän, lera	
1399	5	0,4	7	Morän	Fyllmassor
1403	6	1	10	–	Fyllmassor

Intrasis-Id	Längd (m)	Djup (m)	Area (m²)	Underlag	Anmärkning
1407	6	0,8	9	Morän, berg	Fyllmassor
1412	3	0,5	5	Grus	
1416	9	0,6	13	Grus	Fyllmassor
1449	9	0,3-0,7	12	–	Fyllmassor
1453	5	0,3-0,4	8	Lera	
1461	5	0,3	10	Lera	Dike
1479	19	0,4-0,5	29	Lera, stenar	
1551	17	0,3-0,5	26	Lera	
1605	10	0,3-0,5	16	Lera	
1673	32	0,3	84	Lera	
1685	30	0,3-0,4	83	Lera, stenar	
1696	60	0,3-0,4	122	Lera, stenar	
1770	21	0,3	30	Lera, stenar	
200011	14	0,3-0,4	20	Morän	
<i>Område C</i>					
665	21	0,5-0,6	32	Lera	Störning
682	21	0,4	31	Lera	Dike
695	25	0,3-0,5	38	Lera	Dike
705	26	0,3-0,4	37	Lera	Diken
723	21	0,3-0,4	33	Lera	Dike
733	17	0,3-0,4	26	Lera	Dike
743	35	0,3-0,5	53	Lera	Diken
775	18	0,4-0,8	26	Lera	Uppfyllt
786	19	0,4	28	Lera	Dike
801	6	0,5	9	Lera	Störning
811	12	0,4	19	Lera	Dike
821	21	0,3-0,4	30	Lera	Dike
835	17	0,3-0,4	25	Lera	
841	13	0,3-0,4	20	Lera, sten	
867	7	0,3	10	Lera	
875	4	0,3	5	Lera	
<i>Område D</i>					
200	20	0,4-0,6	31	Lera	Dike
212	20	0,4-0,6	31	Lera	Dike
217	21	0,4	33	Lera	Dike
230	18	0,5	29	Lera	Dike
238	39	0,4-0,6	62	Lera	Störning
255	27	0,3	42	Lera	Dike
268	21	0,3-0,4	33	Lera	
281	6	0,4	11	Lera	
289	6	0,3-0,4	9	Lera	
293	12	0,4-0,5	19	Morän, lera	
308	6	0,4	9	Lera	
313	30	0,4	46	Lera	Dike
369	46	0,4	100	Lera	Diken
607	39	0,2-0,3	59	Lera	

Bilaga 3 – Vedartsanalys

Thomas Bartholin, Scandinavian Dendro Dating

Område A – Gamla Uppsala

Lokal 1

PK2338, A2313, härd:

Ca. 5 ml kol.

10 stk. = stickprov, analyseret med följande resultat:

7 stk. *Tilia sp.*, lind, fra äldre stammar.

3 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, fra grene.

C-14-prov: 1 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, med ca. 3 årringe, max. 10 år fra bark.

Lokal 2

PK2078, A1972, härd:

Ca. 30 ml kol.

11 stk. = alla, analyseret med följande resultat:

11 stk. *Pinus silvestris*, tall, fra äldre stammar.

C-14-prov: 1 stk. *Pinus silvestris*, tall, med ca. 5 årringe, max. 100 år fra bark.

Område B – Brillinge

Lokal 4

PK1757, A1743, härd:

Ca. 4 ml kol.

7 stk. = alla, analyseret med följande resultat:

7 stk. *Corylus avellana*, hassel, fra grene.

C-14-prov: 1 stk. *Corylus avellana*, hassel, med ca. 3 årringe, max. 10 år fra bark.

Lokal 5

PK976, A949, kokgrop:

Ca. 5 ml kol.

5 stk. = alla, analyseret med följande resultat:

1 stk. *Betula sp.*, björk.

4 stk. *Quercus sp.*, ek.

C-14-prov: 4 stk. *Quercus sp.*, ek, egenålder max. 150 år?

MEGET LILLE PROV, KANSKE FOR LILLE?

Lokal 6

PK1174, A1125, stolphål:

Ca. 25 ml kol.

10 stk. = stickprov, analyseret med följande resultat:

10 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, fra grene.

C-14-prov: 1 stk. *Fraxinus excelsior*, ask, med ca. 3 årringe under bark.

Lokal 7

PK1672, A1623, stolphål:

Ca. 5 ml kol.

10 stk. = stickprov, analyseret med följande resultat:

10 stk. *Pinus silvestris*, tall, fra äldre stammar.

C-14-prov: 1 stk. *Pinus silvestris*, tall, med ca. 5 årringe, max. 100 år fra bark.

Lokal 8

PK1411, A1318, kokgrop:

Ca. 3 ml kol.

10 stk. = stickprov, analyseret med följande resultat:

5 stk. *Alnus sp.*, al.

2 stk. *Quercus sp.*, ek.

1 stk. *Tilia sp.*, lind.

2 stk. *Fraxinus excelsior*, ask.

C-14-prov: 1 stk. *Alnus sp.*, al, med ca. 4 årringe, max. 40 år fra bark.

Område D – Slavsta

Lokal 10

PK649, A638, stolphål:

Ca. 15 ml kol.

10 stk. = stickprov, analyseret med följande resultat:

10 stk. *Quercus sp.*, ek, fra yngre stammar.

C-14-prov: 1 stk. *Quercus sp.*, ek, med ca. 3 årringe, max. 40 år fra bark.

Bilaga 4 – Konserveringsrapport

OXIDER
Avlägsna - Skydda - Bevara

Konserveringsrapporter över föremål från Brillinge, Vaksala sn, Uppsala.

Max Jahrehorn
Rapport mars 2016
K15-111
OXIDER AB

Konsveringsrapport

MJ

Rapport id: K15-111

Ort/Anläggning: Brillinge, Vaksala sn, Uppsala.**Fynd nr:****Kontaktperson:** Hans Göthberg, Upplandsmuseet**Kons nr:** 1**Datum in:** 2015-12-18**Datum ut:** 2016-03-21**Föremål:** Lie**Material:** Järn**Antal:** 1**Vikt in:** 164,94g   **Vikt ut:** 149,90g**Foto:** ja**Behandling:**

Lien täcks av föroreningar och har lägre krustbildningar, spridda över sina ytor. Dess spets är något hårdare korroderad.

Lien före konservering.

Lien bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blåstrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Föremålet urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K15-111

kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas ur delen genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas. För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blåstras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en ytbehandling läggs i form av Dinitrotpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform.

Pilen markerar ett område där eggen representeras väl.

Lien efter konservering.

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

OXIDER AB
Box 980
39129 Kalmar

www.oxider.se

Telefon: 0722 47 58 58

E-post: max.jahrehorn@oxider.se